ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 66ον ΙΟΥΝΙΟΣ, 1930. Ἀριθ. 6.

ΤΑ ΜΕΘΕΟΡΤΙΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Αἱ συγκλονιστικαὶ ἐξάρσεις ἔχουσι φυσιολογικὴν ἀντίδρασιν καταπτώσεως· περίοδος σχετικῆς ἀδρανείας ἐπακολουθεῖ κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἔντονον ἐργασίαν.

Παρετηρήθη ἆρά γε τοιαύτη τις παλινδρόμησις μεταξὺ τῆς ἀρτιγεννήτου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀντίκτυπος τῆς ὑπερθαυμάστου ἐνεργείας τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς; Μετὰ τὴν μεγαλουργὸν ἐπίδρασιν τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων πλουσίαν συγκομιδὴν ψυχῶν, ἐχαλαρώθη ἡ κοινὴ προσπάθεια; ἠτόνισεν ἡ ὤθησις; ἐζητήθη ἀνάπαυλα εἰς τὸ ἔργον τῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου;

Ἐν κεφαλαίῳ β΄, ἐδαφ. 42-47, τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς Λουκᾶς ἀπαντᾷ κατηγορηματικῶς, σαφῶς καὶ εἰλικρινῶς ὡς πρὸς τοῦτο εἰκονίζων δι᾽ ὀλίγων λέξεων τὰς ἐνεργείας τῆς πρώτης Χριστιανικῆς κοινότητος:

«Ἦσαν προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς».

Ἰδοὺ ὅλη ἡ κλῖμαξ τῶν μέσων τῆς χάριτος, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Χριστιανὸς αὐξάνει ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ζωῇ.

α΄) Ἐνέμενον σταθεροὶ εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδαχὴν τῶν Ἀποστόλων, μὴ προσέχοντες εἰς εἰσηγήσεις κοσμικὰς ἢ πεπλανημένας. Ὅτι δὲ ἡ διδασκαλία, τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀποτελεῖ τὸν πρώτιστον ὅρον τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς τὸν Χριστόν, διακηρύττει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν, λέγων: «Πῶς πιστεύσουσιν, ἂν μὴ ἀκούσωσι; πῶς δὲ ἀκούσουσιν, ἂν μή τις κηρύξῃ αὐτοῖς;» (Ρωμ. ι΄. 14).

β΄) Διέτριβον ἐν τῇ μετ᾽ ἀλλήλων κοινωνίᾳ, ἀλληλοβοηθούμενοι ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος, δίδοντες εἰς ἀλλήλους τὰ γνήσια δείγματα τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης, τὴν πρόθυμον ὑπηρεσίαν, τὴν μέριμναν περὶ τῶν ἀναγκῶν ὅλων τῶν ἀδελφῶν καὶ ἑνὸς ἑκάστου κατ᾽ ἰδίαν, τὴν ἑτοιμότητα πρὸς θυσίαν, τὴν ἰσότητα πάντων ὡς μελῶν τοῦ ἑνὸς σώματος, οὗτινος κεφαλὴ ὁ Χριστός.

γ΄) Δὲν παρημέλουν τὰ μέσα τῆς χάριτος, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολυτιμωτάτη εἶναι ἡ πρὸς τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου προσέλευσις, πρὸς ἐπικοινωνίαν μετ᾽ Ἐκείνου, ὅστις ἔχυσε τὸ τίμιον Αὐτοῦ αἷμα ὑπὲρ τῶν ἀναξίων καὶ ἐνόχων ἁμαρτωλῶν, ἐν τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἐνδόξου δευτέρας ἐλεύσεως Αὐτοῦ.

δ΄) Ἐπέμενον ἐν τῇ προσευχῇ. Διετήρουν τουτέστιν ἀδιάσπαστον τὴν μετὰ τοῦ θρόνου τῆς Θείας Χάριτος συγκοινωνίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἔφερον ἐνώπιον τοῦ

Θεοῦ τὰς πνευματικάς των ἀνάγκας, καὶ ἐζήτουν τὴν ἀναγκαίαν εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ ἰσχυρότατον τῶν ὅπλων τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι ἡ προσευχή. Αὕτη ἀφοπλίζει τοὺς ἐπιφοβωτάτους τῶν ἐχθρῶν, καὶ καθιστᾷ ἀνίκητον τὸν ἀσθενέστερον τῶν πιστῶν. Διὰ τῆς προσευχῆς ὁ περιβεβλημένος τὴν ὕλην ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀνυψωθῇ πέραν τοῦ ὑλικοῦ κόσμου εἰς τὴν σφαῖραν τῶν αἰωνίων πραγματικοτήτων, καὶ νὰ ἐκτιμήση ὅπως πρέπει τὴν ἀξίαν ἐκείνων ἀπέναντι τῶν ἐγκοσμίων. Πόσον δὲ εἶναι ἰσχυρὰ ἡ δύναμις τῆς ἡνωμένης προσευχῆς τῶν πιστῶν!

Ἔτι δέ, οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι Χριστιανοὶ εἶχον τὰ πάντα κοινά. Μία δρὰξ ὁμοφρονούντων, ἐν μέσῳ ἐχθρικῶς διακειμένης κοινωνίας συνεσφίγγοντο ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν κινδύνου, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ συνδέσμου τῆς κοινῆς πίστεως. Διὸ ἐφρόντιζεν ἕκαστος ὑπὲρ τῶν ἄλλων ὡς μελῶν τοῦ ἰδίου σώματος, κατὰ τοῦτο ἀντίθετον ὅλως ἀρχὴν ἀκολουθοῦντες ἀπὸ τὴν τοῦ σημερινοῦ Κομμουνισμοῦ, ὅστις ἔχει ὡς σύνθημα τὸ «Δός μοι ὅ,τι ἔχεις».

Ἡ σταθερότης τῶν πρώτων Χριστιανῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Εὐαγγελίου, ἦτο, ἐν τέλει, ὁ κυριώτερος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν παρετηρήθη παλινῴδησις ἐν τῇ ἀρτιγεννήτῳ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐνεκαινιάσθη διὰ τῆς θαυμασιωτάτης ἐμφανίσεως τῆς Θείας Δυνάμεως, ἣν εἶδέ ποτε ἡ ἀνθρωπότης. Δὲν ἐπανεπαύθησαν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ταύτην τῆς θείας εὐνοίας, δὲν ἐθεώρησαν τὸ μέγα ἐκεῖνο θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς ὡς τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς μεγαλειώδους ἐπιστροφῆς χιλιάδων ψυχῶν. Ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου, τοῦ ὁποίου τὸ τέλος ἔβλεπον απομεμακρυσμένον καὶ δυσκατόρθωτον, πλὴν ἐφικτὸν καὶ κατορθωτὸν διὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἥτις εἶχεν ἀρχίσει τὸ ἔργον, καὶ ἥτις μόνη ἠδύνατο νὰ φέρῃ αὐτὸ εἰς τὸ ποθούμενον τέλος, τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου ἐκ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν Σατανᾶ εἰς τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν ἔνδοξον Κύριον καὶ Σωτῆρα αὐτοῦ, «***οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος***».

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

«Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ . . . . . δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν». (Ἰωάν, γ', 3, 7)

Ἀκούει τις πολλάκις Χριστιανοὺς νὰ ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἀναγεννήσεως, ὡς περὶ μιᾶς νέας ἀνακαλύψεως τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων· ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἀπό τινων δεκαετηρίδων πράγματι ἐγράφησαν πολλὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ λέξις ***ἀναγέννησις*** δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἡ ἔννοια ὅμως αὐτῆς ἐκφράζεται δι' ἄλλης φρασεολογίας, ἡ δὲ πραγματικότης αὐτῆς εἶναι τόσον βεβαία, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς Χριστιανὸν κανένα, ὅστις δὲν ὑπέστη τὴν ἀναγέννησιν.

Ἀντὶ τῆς λέξεως ἀναγέννησις ἀπαντῶμεν εἰς τὴν Κ. Διαθήκην τὸ ***παλιγγενεσία*** (Τίτου γ' 5, Ματθ. ιθ' 28)· ***ἀναγεννῶμαι*** (Α' Πέτρ. α', 23)· ***ἄνωθεν***

γεννηθῆναι (Ἰωάν. γ'. 6, 7)· ***γεννηθῆναι ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος*** (Ἰωάν. γ'. 5, 8)· ***γεννηθῆναι ἐκ Θεοῦ*** (Ἰωάν. α'. 13· Α' Ἰωάν. γ'. 9· δ'. 7· ε'. 18)· ***καινὴ κτίσις*** (Β'. Κορ. ε'. 17)· ***καινὸς ἄνθρωπος*** (Ἐφεσ. δ'. 24).

Περὶ τῆς «ἄνωθεν γεννήσεως» ὡμίλησεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρώτην φορὰν εἰς τὸν Νικόδημον, διὰ δὲ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ διφορουμένου ***ἄνωθεν*** (σημαίνοντος ἐπίσης καὶ ***ἀρχῆθεν***) διὰ τῆς προθέσεως ***ἀνά***, ἐχαλκεύθη ἡ λέξις ***ἀναγέννησις***, ἥτις ἐκφράζει τὴν μεταβολὴν ἐκείνην τὴν ριζικήν.

Ἀλλὰ δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι μόνος ὁ Ἰωάννης περιέσωσε τὴν διδασκαλίαν αὐτήν; Ὄχι· καὶ οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἀναγεννήσεως, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἡ φρασεολογία αὐτῶν καὶ τὰ περιστατικά, τὰ ὁποῖα προὐκάλεσαν τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, ἦσαν διάφορα.

Ἐξηγοῦμαι. Πῶς ἄλλως δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἐνῷ οἱ μαθηταὶ συνεζήτουν ἀναμεταξύ των περὶ μεγαλείου, ἠναγκάσθη ὁ Κύριός μας νὰ προστρέξῃ εἰς μάθημα ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ «προσκαλέσας.... παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν... Ἐὰν μὴ ἐπιστρέψητε καὶ γείνητε ὡς τὰ παιδία, δὲν θέλετε εἰσέλθει εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν;» (Ματθ. ιη', 1—3). Νὰ ἐπιστρέψουν καὶ νὰ γίνουν ὡς τὰ παιδία, σημαίνει νὰ ἀρχίσουν τὴν ζωὴν πάλιν ἐξ ἀρχῆς. Νὰ ἀναγεννηθοῦν σημαίνει νὰ ἀρχίσουν νὰ ζοῦν ἐξ ἀρχῆς. Νὰ γεννηθοῦν ἄνωθεν σημαίνει νὰ ἀρχίσουν ἐξ ἀρχῆς μίαν ζωήν, ἡ ὁποία ἔχει τὴν προέλευσιν καὶ τὰς ρίζας καὶ τὴν πηγήν της ἄνωθεν, ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅλαι αἱ περιφράσεις αὗται σημαίνουν ἐπάνοδον εἰς μίαν νέαν ζωήν. Καὶ ἡ ζωὴ ὅλων τῶν ἀπ' αἰώνων Χριστιανῶν ὑπῆρξε τοιαύτη, ἀδιάφορον ἂν δὲν ἐχαρακτηρίζετο οὕτω δι' ὅρων θεολογικῶν ἢ ἐπιστημονικῶν. Πῶς θὰ ὀνομάσωμεν τὴν νέαν ζωὴν τοῦ Ζακχαίου π. χ. ὅστις ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, ὃν ἐξένιζεν, ἔκαμε τὴν μεγάλην ἐκείνην δήλωσίν του: «Ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδω εἰς τοὺς πτωχούς, καὶ ἐὰν ἐσυκοφάντησά τινα εἴς τι ἀποδίδω τετραπλοῦν;» Πῶς θὰ χαρακτηρίσωμεν τὰς τρεῖς καὶ τὰς πέντε ἐκείνας χιλιάδας ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς καὶ μετὰ ταῦτα ἠρώτων τοὺς Ἀποστόλους ἀνυπομόνως καὶ ἐναγωνίως τί πρέπει νὰ κάμουν; Καὶ ὁ μὲν καὶ οἱ δὲ ἦσαν ἀνικανοποίητοι ἐκ τῆς παρελθούσης ζωῆς των· ἤθελον ν' ἀρχίσουν τὴν ζωὴν ἐξ ἀρχῆς, ὡς νὰ ἐγεννήθησαν πνευματικῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἐν τούτοις, ἐνῷ οὗτοι κατεδίκαζον τὸ παρελθόν των καὶ ἐνεκαινίαζον τὴν νέαν των ζωήν, οὔτε ἅπαξ βλέπομεν νὰ γίνεται μνεία τῆς λέξεως ἐκείνης, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι εἰς τὰ χείλη καὶ τῶν μικρῶν παιδίων, «ἀναγέννησις».

Ἀφίνοντες τὰς λέξεις καὶ ἐξετάζοντες τὴν οὐσίαν ἢ τὴν πραγματικότητα, λέγομεν ὅτι ἡ ζωὴ πάντων τῶν ἀπ' αἰώνων Χριστιανῶν, ἐὰν δὲν ἦτο ζωὴ ἀναγεγεννημένη, δὲν ἦτο οὔτε Χριστιανική.

Εἶναι μικροὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι προσηλώνονται εἰς τὸ γράμμα, εἰς τὰς λέξεις, τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα θανατώνουν, καὶ δὲν ὑψοῦνται πρὸς τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ζωοποιεῖ.

Θὰ ἐξετάσωμεν:

I. Ποία ἡ σημασία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀναγεννήσεως;

II Τίνος ἔργον εἶναι ἡ ἀναγέννησις;

III Πῶς δυνάμεθα νὰ ἤμεθα βέβαιοι περὶ τῆς ἀναγεννήσεως;

I. Ποία ἡ σημασία καὶ τίς ὁ σκοπὸς τῆς ἀναγεννήσεως;

Ἡ σημασία τῆς ἀναγεννήσεως εἶναι σαφής, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων. Ἀναγέννησις ἢ ἄνωθεν γέννησις, σημαίνει γέννησιν ***ἐξ οὐρανοῦ*** ἢ γέννησιν ***ἐξ ἀρχῆς***, ἀλλὰ μᾶλλον ἀμφότερα. Ἡ ἄμεσος ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν ἐκ τῆς συνομιλίας τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Νικοδήμου, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἄλλων σχετικῶν χωρίων, εἶναι ὅτι ἡ ἀναγέννησις εἶναι μία νέα κατάστασις, νέα πεῖρα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ζώντων ὅμως ὑπὸ παλαιὰς ἁμαρτωλὰς διαθέσεις, πόθους, πράξεις. Π. χ. ὁ χαρτοπαίκτης ἢ ὁ μέθυσος, ὁ αἰσχροκερδὴς ἢ ὁ ἐγκληματίας, ὁ ψεύστης καὶ κλέπτης καὶ ἀσελγὴς τῆς χθὲς ἀρχίζει νέαν ζωὴν σήμερον, ὡσεὶ ἐγεννήθη τώρα, μὲ ἁγνὰ καὶ καθαρὰ ἐλατήρια, ἀληθεῖς καὶ καθαρὰς σκέψεις, διαθέσεις καὶ πράξεις, μὲ ἄλλους λόγους, σωφρόνως, συνετῶς, φρονίμως· ἐπῆλθε τουτέστιν εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν πεῖραν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου μία ριζικὴ μεταβολὴ ὅλων τῶν ἐνεργειῶν, πράξεων καὶ σκέψεων τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματός του. Τὴν ριζικὴν αὐτὴν μεταβολὴν τὴν χαρακτηρίζουν δύο τινά: ***μῖσος*** πρὸς τὴν ἁμαρτίαν πάσης μορφῆς καὶ ἐκδηλώσεως καὶ ***ἀγάπη*** πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐκπροσωπεῖ τὸ θέλημα καὶ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

Ἐφ' ὅσον δὲ ὁμιλοῦμεν περὶ βουλῆς ἢ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀμέσως καθορίζεται τίς ὁ σκοπὸς τῆς ἀναγεννήσεως. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀναγεννήσεως—τῆς νέας ζωῆς—εἶναι νὰ φέρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Πλάστην του, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσῃ δι' αὐτὸν τὴν αἰώνιον καὶ ἀτελεύτητον μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίαν ἐν τῇ Βασιλείᾳ του.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁμιλῶν ποτε εἰς τὰ πλήθη ἔλεγε: «Δὲν δύνασθε νὰ ἐπιθέσητε νέον ἐμβάλωμα εἰς ἔνδυμα παλαιόν, οὔτε νὰ βάλητε νέον οἶνον εἰς παλαιοὺς ἀσκούς». Συνεπῶς μαζὺ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἤθελε νὰ διδάξῃ ὅτι δὲν δύνασθε μὲ ἐνδύματα σκότους, ἁμαρτίας, κακίας, ἀσελγείας, ἐγωπαθείας νὰ προσεγγίσητε εἰς τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης, τῆς ἁγνότητος, τῆς αὐτοθυσίας. Διὰ νὰ ἐπιτύχητε τοῦτο πρέπει ν' ἀποκτήσητε ὅλα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα σχετίζονται πρὸς τὴν ἁγνότητα, τὴν αὐτοθυσίαν, τὴν ἀγάπην, καὶ ταῦτα μόνον διὰ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως ἀποκτῶνται, διὰ τὸν ἐκτεθέντα σκοπόν.

Ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν εἶναι χίμαιρα, δὲν εἶναι φαντασιοπληξία τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πλάσει τοῦ ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Ἑαυτοῦ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ δημιουργίᾳ ἢ πλάσει, καθ' ἣν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀναγεννᾷ τὴν ἀμαυρωθεῖσαν καὶ καταστραφεῖσαν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Διὰ τῆς ὁμοιώσεως ἐκείνης καθίσταται δυνατὴ ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἁμαρτία, ἀμαυρώσασα καὶ καταστρέψασα τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίωσιν ἐκείνην, ἀπεμάκρυνε τὸν ἄνθρωπον τόσον, ὥστε δὲν ἠδύνατο οὐδὲ μακρόθεν νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἐταστικὸν βλέμμα τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τῆς νέας διαθήκης καὶ τῆς νέας ζωῆς ἀποκαθίσταται ὁ ἄνθρωπος εἰς θέσιν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἔχῃ ἐλευθέραν τὴν προσαγωγὴν καὶ τὴν παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Πλάστου του. Ἀλλὰ πῶς;

II. Τίνος ἔργον εἶναι ἡ ἀναγέννησις;

Αὐτὴ αὕτη ἡ ὀνομασία ἢ φρασεολογία--ἄνωθεν γέννησις—καθορίζει ἀκριβῶς τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τὸ ζήτημα πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τινά, τὰ ὁποῖα, ἐνῷ ἐμφανίζονται ὡς ἀναγέννησις, πραγματικῶς δὲν εἶναι παρὰ μία ἁπλῆ ἀλλαγὴ ἢ μεταρρύθμισις τῆς ζωῆς.

Π. χ. εἷς μέθυσος, βλέπων τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα ἡ μέθη προξενεῖ εἰς αὐτόν, μὲ μίαν ἀρκετὰ ἰσχυρὰν θέλησιν, ἀφίνει τὸ ποτόν· εἷς χαρτοπαίκτης, ἢ ψεύστης ἢ ἄνθρωπος ἄλλην ἔκλυτον διάγων ζωήν, βλέπων τὰς καταστροφάς, τὰς ὁποίας τὸ ψεῦδος ἢ ἡ χαρτοπαιξία καὶ ἡ ἔκλυτος ζωὴ προξενεῖ εἰς αὐτόν, ἀρχίζει νὰ συμμορφώνεται, ὅπως κοινῶς λέγεται. Εἶναι τοῦτο ἀναγέννησις; Ὄχι· διότι ἐκτὸς τῆς ἐγκαταλείψεως ἐκείνου τοῦ ἰδιαιτέρου ἐλαττώματος, τὸ ὁποῖον τὸν κατατρύχει, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιαφέρεται ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄνθρωπος.

Μὲ τὸν ἀναγεγεννημένον ὅμως τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅλως διάφορον. Δὲν πράττει ἢ ἀφίνει τοῦτο ἢ τὸ ἄλλο διότι τοῦ προξενεῖ καταστροφήν, ἀλλὰ διότι τὸν στερεῖ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίας. Καὶ ἔπειτα διὰ τῆς ἐπιστροφῆς ἢ ἀναγεννήσεώς του, ὄχι μόνον μισεῖ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐργάζεται διὰ τὴν ἐξόντωσίν της, ἀλλὰ καὶ ἐργάζεται διηνεκῶς διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπικράτησις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι βασιλεία ἀγάπης, δικαιοσύνης, εἰρήνης, ἀληθείας, θυσίας, μόνον διὰ τῆς ἀμέσου καὶ ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πραγματοποιεῖται καὶ ἐπιτυγχάνεται. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἔγινε καὶ τοῦτο γίνεται.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ Πνεῦμα τῆς Ἁγιωσύνης, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πνέει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ἑνὸς ὑποδεικνύον εἰς αὐτὸν τὸ βάραθρον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ὁδηγεῖ ἡ ἁμαρτία, καὶ ἀφ' ἑτέρου προσηλῶνον τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τοῦ Λυτρωτοῦ, ὅστις ἀπέτισε τὴν ποινὴν τῆς θείας δικαιοσύνης διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὸν πιστεύσαντα καὶ ἀναγεννηθέντα ἀπὸ τὴν καταδίκην, ἀπὸ τὸν θάνατον.

Ὅπως λοιπὸν ἔπρεπεν ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου διὰ ν' ἀπαλλαγῇ ὁ ἁμαρτωλός, ὁ ἔνοχος, ἀπὸ τὸν θάνατον, οὕτω καὶ τὸ Θεῖον Πνεῦμα πρέπει νὰ ἐπιπνεύσῃ ἐπὶ τὴν νενεκρωμένην διὰ τῆς ἁμαρτίας ψυχήν, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν νέαν ζωήν, νὰ ἀναγεννήσῃ αὐτήν, καὶ νὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἔναρξιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι σαφὴς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, λέγων:

«Ἐπειδὴ ἀνεγεννήθητε οὐχὶ ἐκ φθαρτοῦ σπέρματος, ἀλλὰ ἀφθάρτου, τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζῶντος καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα» (Α΄. Πέτρ. α΄, 23).

Ἀλλὰ καὶ ἡ πεῖρά μας ὁμιλεῖ σαφῶς: Ποσάκις προσεπαθήσαμεν νὰ γίνωμεν καλλίτεροι καὶ πάντοτε ἀπετύχομεν! Δὲν πιστεύω νὰ ἔλειψεν ἡ θέλησις. Θέλησιν εἴχομεν, ἀλλὰ ***δύναμιν*** δὲν εἴχομεν. Καὶ βέβαια, τί δύναταί τις νὰ περιμένῃ ἀπὸ

ἕνα πνευματικῶς ἐξηντλημένον ἢ ἀσθενῆ ὀργανισμόν; Ἡ θεραπεία ἔρχεται πάντοτε ἄνωθεν. Ἂν εἶχεν ὁ ἄνθρωπος θεραπευτικὴν δύναμιν ἐν ἑαυτῷ θὰ ἦτο ὑγιής. Ἐν τούτοις εἶναι ἀσθενὴς καὶ δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ θεραπευθῇ. Ἰδοὺ ὅμως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον αἰσθάνεσαι αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ κρούῃ τὴν θύραν τῆς καρδίας σου καὶ νὰ ζητῇ εἴσοδον διὰ νὰ ζωογονήσῃ τὴν καρδίαν σου, τὴν ψυχήν σου, τὴν ὅλην σου ὕπαρξιν καὶ νὰ σὲ καταστήσῃ εὔθετον διὰ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Θ' ἀνοίξῃς τὴν καρδίαν σου, θὰ ἐπιτρέψῃς εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νά σε ἀναγεννήσῃ;

III. Πῶς δυνάμεθα νὰ ἤμεθα βέβαιοι περὶ τῆς πραγματικότητος τῆς ἀναγεννήσεως;

Ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν, δυνάμεθα νὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι ἀνεγεννήθημεν διὰ τῶν ἑξῆς: α΄) Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριον καὶ πρὸς πάντας εἶναι μία σαφὴς ἀπόδειξις περὶ τούτου. Ἀγαπᾷς τὸν Κύριόν σου μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε πρὸς χάριν Του νὰ θυσιάσῃς καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν σου; β΄) Ἡ πραότης καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη. «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, εἶπεν ὁ Χριστός, διότι πρᾷος εἶμαι καὶ ταπεινὸς τὴν καρδίαν». Ἢ τρέφεις πνεῦμα ὑπερηφανείας, ἀλαζονείας καὶ περιφρονήσεως τῶν ἄλλων; Οὔτε πρᾷος εἶσαι, οὔτε καὶ ταπεινός· ἡ ἔλλειψις δὲ τῶν δύο τούτων ἀρετῶν θέτει ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ πᾶν. Τοὐναντίον ἐὰν ἔχῃς πραότητα, ἀγάπην, ταπεινοφροσύνην, πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν εἶχες χθὲς καὶ προχθές, τοῦτο σημαίνει, ὅτι κάποια ριζικὴ μεταβολὴ ἐγένετο εἰς τὴν ψυχήν σου. γ) Τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἀθανάτους ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Τὸ Χριστιανικὸν πνεῦμα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἱεραποστολικὸν πνεῦμα. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶχε τὸ πνεῦμα τοῦτο τόσον ἀνεπτυγμένον, ὥστε ἐπεθύμει αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ἦναι ἀνάθεμα χάριν τῶν κατὰ σάρκα ὁμογενῶν του. Ἡσυχάζεις ἢ ἀνησυχεῖς ὅταν βλέπῃς τὸν κόσμον νὰ τρέχῃ καθ' ἑκάστην πρὸς τὴν καταστροφήν, καὶ ἀνησυχῶν τί πράττεις ἢ τί ἔπραξες, ἢ τί σκέπτεσαι νὰ πράξῃς δι' αὐτούς; Εἰς πόσους ἐξ αὐτῶν ὡμίλησες περὶ τοῦ Σωτῆρός σου καὶ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος τοῦ ν' ἀναγεννᾷ καρδίας ἀφοῦ ἀνεγέννησε καὶ τὴν ἰδικήν σου καρδίαν;

Ἐὰν ἦσαι ἀναγεγεννημένος, καλλιέργησον τὰ γνωρίσματα ἐκεῖνα τῆς ἀναγεννήσεως, ἐπιδίωκε τὴν ἁγιωσύνην καὶ τὴν εἰρήνην, στήριζε τὴν πίστιν σου.

Ἐὰν δὲν ἦσαι ἀναγεγεννημένος, τί περιμένεις; καὶ ἀπὸ τί ἐλπίζεις; Νομίζεις ὅτι τὸ βάπτισμά σου θὰ σὲ ἀναγεννήσῃ; τὸ ὅτι φοιτᾷς τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, αὐτὸ θὰ σὲ ἀναγεννήσῃ; Μὴ ἀπατᾶσαι. Μόνον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναγεννᾷ τὴν καρδίαν ὅταν ὑποβαλλώμεθα ὑπὸ τὴν σωτήριον ἐνέργειάν του.

Πρέπει νὰ γεννηθῶμεν ἄνωθεν διὰ νὰ ἤμεθα εὔθετοι διὰ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Σπεῦσον ἐνόσῳ λέγεται τὸ σήμερον καὶ εἴθε ὁ Κύριος νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν πόθον σου. Ἀμήν.

Π. Γ. Λ.

ΟΙ ΥΜΝΟΙ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Ἡ ὑμνῳδία ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξειλίχθη ἐκ δύο πηγῶν, ἐκ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως, ἥτις κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ὑπῆρξε μὲν μικρά, συνετέλεσεν ὅμως εἰς τὴν διάπλασιν τῆς Χριστιανικῆς ποιήσεως ἰδίως ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὀλιγώτερον δὲ ἐν τῇ Δύσει.

Ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ ὑμνῳδία παρελήφθη ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας, ἀποτελουμένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν Ψαλμῶν. Καὶ τούτους ἔψαλλεν ὁ Κύριος, ὁσάκις ὕμνει μετὰ τῶν μαθητῶν Του. Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τὴν χαραυγὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐμφανίζεται ποίησις θρησκευτική, ἥτις μέλλει νὰ καθέξῃ τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ Χριστιανικῇ λατρείᾳ. Εἶναι ὁ Ἀγγελικὸς ὕμνος, ὅστις ἐχαιρέτισε τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, ἡ ᾠδὴ τῆς Παρθένου Μητρός, ἡ τῆς Ἐλισάβετ, ἡ τοῦ Συμεών. Ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὡσαύτως παρελήφθη τὸ ἐκ τοῦ ὁράματος τοῦ προφήτου Ἡσαΐα Τρισάγιον: «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ....», ὁ ἀρχαιότατος ὅλων τῶν ὕμνων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτὸς τούτων περικοπαί τινες ἔμμετροι, ἀπαντῶσαι εἰς τὰς Ἐπιστολὰς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν, καὶ προφανῶς μὴ ληφθεῖσαι ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καθιστοῦν πιθανὴν τὴν ὕπαρξιν στοιχειώδους ὑμνῳδίας Χριστιανικῆς ἐνωρίτατα ἐμφανισθείσης. Ἐκ τούτων εἶναι τὸ ἐν Ἐφεσίοις ε'. 14, ἀναφερόμενον εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ λέγει:

Ἔγειρε, ὁ καθεύδων,
καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν,
καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός,

καὶ τὸ ἐν Α'. Τιμοθ. γ'. 16:

Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί,
ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,
ὤφθη ἀγγέλοις,
ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν,
ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ
ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Ἡ περίοδος τῶν διωγμῶν ἐξήλειψε τὰ ἴχνη τῆς κατὰ τοὺς μεταποστολικοὺς χρόνους Χριστιανικῆς ὑμνῳδίας, ἐξαιρέσει δύο θεσπεσίων ὕμνων, οὓς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὴν ἀπαρχὴν τῆς Χριστιανικῆς ὑμνῳδίας, διασωθέντας δὲ μέχρις ἡμῶν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (1): Ὁ ***Ἑωθινὸς ὕμνος***, τὸ «Δόξα σοι τῷ δείξαντι τὸ φῶς» ἐν τῷ ὁποίῳ περιλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀγγελικὸς Ὕμνος, «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ», καὶ ὁ ***Ἑσπερινὸς*** ἤτοι ***Ἐπιλύχνιος Ὕμνος*** «Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης» (2). Καὶ ὁ μὲν πρῶτος, παραληφθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως καὶ ἐκλατινισθείς, εἶναι τό:

Gloria in excelsis Deo, *(δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ)*

(1) Ὁ ***ὕμνος τῷ Σωτῆρι Χριστῷ***, ἔργον Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρείας (3ου αἰῶνος), δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο προωρισμένος διὰ τὴν δημοσίαν λατρείαν.

(2) Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, ἔργον τοῦ μάρτυρος Ἀθηνογένους.

τὸ ὁποῖον, μετὰ τὴν Μεταρρύθμισιν, μεταδοθὲν εἰς τὰς Διαμαρτυρομένας Ἐκκλησίας, ψάλλεται σήμερον εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ πλάτος τῆς Χριστιανωσύνης.

Ἐκ δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ: *«Καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐλογήσω σε»*, διεσκευάσθη κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου, ἐπισκόπου Μεδιολάνων, τὸ μεγαλειῶδες ἀντιφωνικὸν δοξαστικὸν *«Te Deum laudamus» (Αἰνοῦμέν σε Θεέ)* τὸ ὁποῖον μεταγλωττισθέν, ψάλλεται καὶ εἰς ἁπάσας τὰς Διαμαρτυρομένας Ἐκκλησίας.

Ἡ ἄκρα συντηρητικότης τῶν ποιμεναρχῶν τῶν τεσσάρων πρώτων αἰώνων, ἥτις ἀπέκλειεν ἐκ τῆς δημοσίας λατρείας πᾶν ὅ,τι μὴ Ψαλμὸς τοῦ Δαβίδ, ὠφείλετο εἰς τὸν φόβον τῆς ἀφομοιώσεως τῆς ἀπερίττου Χριστιανικῆς λατρείας πρὸς τὴν ἐξόχως πομπώδη καὶ ἐπιδεικτικὴν λατρείαν τῶν Ἐθνικῶν (1). Ἔβλεπον δυσμενῶς πᾶσαν προσπάθειαν τῶν ζητούντων νὰ ἀναδείξωσιν ὑμνῳδίαν Χριστιανικὴν ἐφάμιλλον τῆς ἐθνικῆς, καὶ ἐξ ἄλλου ἐφοβοῦντο τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νεωτερισμοῦ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἄλλων αἱρετικῶν, οἵτινες διὰ τῆς χρήσεως μουσικῆς καὶ ἐπιβλητικῆς ὑμνῳδίας ἐζήτουν νὰ προσηλυτίσωσι τοὺς ὀρθοδοξοῦντας εἰς τὰς πλάνας των (2). Παρ' ὅλην ὅμως ταύτην τὴν συντηρητικὴν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἄνδρες εὐσεβεῖς καὶ λόγιοι, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ἐχρησιμοποίησαν τὴν παιδείαν των καὶ τὴν ποιητικήν των ἔμπνευσιν εἰς ἀνύμνησιν τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ. Μεταξὺ τούτων προεξάρχει ὁ Ἀνατόλιος, ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἀκμάσας κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα.

Ἐδέησε νὰ ἔλθῃ ὁ 5ος αἰών, διὰ νὰ ἐμφανισθῇ ἡ πλειὰς τῶν Ἑλλήνων ὑμνογράφων, ὧν ἐπιφανέστατος ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δ' ἐκείνης τὰ ἐννέα δέκατα τῆς ἀκολουθίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἔμμελος ποίησις.

Ἡ μετέπειτα συστηματοποιηθεῖσα ὑμνῳδία εἶχεν ὡς βάσιν τὰς ἐννέα ᾠδὰς τῆς Π. Διαθήκης, ἤτοι:

τὴν ᾠδὴν τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τῇ διαβάσει τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης,
τὴν εὐχαριστήριον ᾠδὴν ἐπὶ τῇ διασώσει τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ Ἐρήμῳ,
τὴν ᾠδὴν τῆς Ἄννης, μητρὸς τοῦ Σαμουήλ.
τὴν ᾠδὴν τοῦ Προφήτου Ἀββακούμ,
τὴν τοῦ Προφήτου Ἠσαΐου,
τὴν τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ,
τὴν τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν πρὸς τοὺς Τρεῖς Παῖδας,
τὴν τῶν Τριῶν Παίδων ᾠδὴν ἐν τῇ Καμίνῳ.

Καὶ ὡς βασιζομένην ἐπὶ τῶν περὶ Μεσσία προφητειῶν:

τὴν ᾠδὴν τῆς Παρθένου κατὰ τὸν Εὐαγγελισμόν.

(1) Τοὺς «ἰδιωτικοὺς» ὕμνους ἀπέκλειεν ἐκ τῆς θείας λατρείας ὁ 59ος κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου (περίπου 360 μ. Χ.). *«οὐ δεῖ ἰδιωτικοὺς ὕμνους λέγεσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ»*. Τοῦτο καὶ ἐπεκύρωσε κατὰ τὸ 451 ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος.

(2) Αὐτὸς δὲ ὁ Χρυσόστομος, ὅστις ἐκόπτετο ὑπὲρ τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ, ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ σκεφθῇ μήπως θὰ κατεπολεμεῖτο κάλλιον ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἀρειανικῆς ὑμνολογίας διὰ τῆς ἀντιτάξεως σεμνῶν Χριστιανικῶν δοξολογιῶν καὶ ἀντιφωνικῶν ᾠδῶν.

Ἔκτοτε ἡ θρησκευτικὴ ποίησις, λυτρωθεῖσα ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῶν ἀρχαίων μέτρων καὶ προσαρμοσθεῖσα πρὸς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις, «ὡς διὰ μαγικῆς ράβδου ἀφύπνισεν ἐκ νέου τὸ ποιητικὸν τῶν Ἑλλήνων πνεῦμα».

*
* *

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐνιαυτός, ἤτοι ἡ σειρὰ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μνημονευομένων κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Ἱδρυτοῦ αὐτῆς, λήγει μὲ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Γέννησις, ἡ Βάπτισις, τὰ Πάθη, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ἀνάληψις τοῦ Σωτῆρος, ἀποτελοῦν τοὺς κυριωτέρους σταθμοὺς τοῦ βίου Του, ἡ δὲ συνεχίζουσα τούτους Πεντηκοστὴ ἀποτελεῖ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου Του. Εἶναι ἐποχὴ χαρμόσυνος διὰ τοὺς πιστοὺς τῆς ἀρτισυστάτου Ἐκκλησίας, ἥτις ἀγαλλιᾷ καὶ ἐποικοδομεῖται, καὶ ἀκαθέκτως πλέον προβαίνει ὑπὸ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ κόσμου ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐκ τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τῶν ὕμνων, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία γεραίρει τὸ ἔργον τοῦ Θείου Λυτρωτοῦ, εἶναι καὶ οἱ ἔχοντες ὡς θέμα τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔχει πλοῦτον πεντηκοστιανῆς στιχουργίας,—ᾠδῶν καὶ τροπαρίων, ἄλλων μὲν χαρακτηριζομένων ὑπὸ θεολογικῆς ἀκριβολογίας, ἄλλων δὲ ὑπὸ πνευματικῆς ἐξάρσεως. Τοιαῦτα εἶναι τά:

«Ἡ τοῦ Πνεύματος Πηγή,»
«Πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»
«Ἐν τοῖς Προφήταις ἀνήγγειλας ἡμῶν ὁδὸν σωτηρίας»

καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπίκλησις:

«Βασιλεῦ οὐράνιε, Παράκλητε»,

Τινὲς ὅμως τῶν ποιητικωτέρων ᾠδῶν τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι εἰς γλῶσσαν ὅλως ἀκατάληπτον καὶ ὑπ᾿ αὐτῶν τῶν ἐγγραμμάτων ἀλλὰ μὴ εἰδημόνων τῆς ἀρχαΐζούσης ἐκκλησιαστικῆς στιχουργίας.

Εἰς γλῶσσαν λατινικήν, ὁ ἀρχαιότατος ὕμνος τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι τό:

Veni Creator Spiritus (ἐλθέ, Πνεῦμα Δημιουργόν)

ἔργον τοῦ Μεγάλου Γρηγορίου (6ου αἰῶνος) καὶ τὸ

Veni Sancte Spiritus (ἐλθέ, Πνεῦμα Ἅγιον)

ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ροβέρτον Βασιλέα τῆς Γαλλίας (10ου αἰῶνος). Ὁ πρῶτος ψάλλεται κατὰ τὰς μεγάλας ἱερουργίας—στέψεις βασιλέων καὶ ἀνωτέρων ἱεραρχῶν, ἔναρξιν συνόδων κτλ. Κατὰ τὴν Ἀναμόρφωσιν παρελήφθη ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τοῦ Προτεσταντισμοῦ ὡς κληρονομία πολύτιμος ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, μεταφρασθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Λουθήρου εἰς τὴν Γερμανικήν, καὶ ἀκολούθως εἰς ὅλας τὰς ἀντιπροσωπευούσας τὰς Διαμαρτυρομένας Ἐκκλησίας γλώσσας καθ᾿ ὅλον τὸν κόσμον. Εἶναι ὁ μόνος ἐπίσημος ὕμνος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ψαλλόμενος κατὰ τὰς βασιλικὰς στέψεις. Πλουσιωτάτη εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἀγγλικῇ γλώσσῃ μεταγενεστέρα συλλογὴ ὕμνων, ἀναφερομένων εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τινὲς τῶν ὁποίων εἶναι ἔργα διαπρεπῶν ὑμνογράφων.

Παραφράσεις διάφοροι τοῦ ἀνωτέρω ὕμνου ψάλλονται καὶ εἰς τὰς Ἑλληνοφώνους Εὐαγγελικὰς Ἐκκλησίας, ὡς τὸ

«Ἐλθέ, ὦ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ,
Παράκλητε παντὸς πιστοῦ».

***

Ἡ ὑμνῳδία, τόσον ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἱερουργίας, ἐκτελούμενον ὑπὸ ψαλτῶν ἢ χοροῦ. Εἰς τὰς Εὐαγγελικὰς Ἐκκλησίας, ἄνευ ἐξαιρέσεως, τοὺς ὕμνους ψάλλει — εἴτε τῇ βοηθείᾳ χοροῦ εἴτε μὴ—ὁλόκληρον τὸ πλήρωμα τῶν ἐκκλησιαζομένων, συμφώνως πρὸς τὴν βασικὴν ἀρχήν, ἥτις χαρακτηρίζει τὰς ἐκ τῆς Ἀναμορφώσεως ποικιλωνύμους μέν, ἀλλ' οὐσιαστικῶς ἡνωμένας ἀποχρώσεις τοῦ Διαμαρτυρισμοῦ, τουτέστι τὴν συμμετοχὴν ὅλων εἰς τὰ μέσα τῆς χάριτος, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἀπὸ κοινοῦ ὑμνῳδία, ὁ κοινῇ φωνῇ ἀναπεμπόμενος αἶνος, δοξολογία, πόθος καὶ ἱκεσία ἑκάστης ψυχῆς.

Τοὺς Εὐαγγελικοὺς ὕμνους χαρακτηρίζει ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ διάχυσις τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς, ἥτις ἐν πάσῃ περιστάσει τῆς ζωῆς φέρει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς πόθους της. Ἔχουν χαρακτῆρα ἀτομικόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποτελοῦν σπουδαῖον μέσον ὑπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς εὐαγγελισμὸν ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ἀνεπίδεκτοι τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτὸς τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὴν δημοσίαν λατρείαν ὑμνῳδίας, ἐσχηματίσθη σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ὁλόκληρος συλλογὴ «Ὕμνων τῆς Σωτηρίας», διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἐργαζόμενοι μεταξὺ τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα διατελοῦν μακρὰν πάσης θρησκευτικῆς ἐπιδράσεως, τὰ φέρουσι πολλάκις εἰς κατάνυξιν καὶ μετάνοιαν. Τοιοῦτοι εἶναι τὰ ναυάγια τῆς ζωῆς, οἱ παντοῖοι ἀπόβλητοι τῆς κοινωνίας, πολλάκις δὲ αὐτὰ τὰ κακοῦργα στοιχεῖα· εἶναι καὶ οἱ ἐκ τῆς δυστυχίας ἀπομακρυνθέντες πάσης ἀγαθῆς ἐπιρροῆς, καὶ οἱ διὰ πρώτην φορὰν ἀκούοντες τὰς σωτηρίους ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου εἰδωλολάτραι. Εἶναι λοιπὸν οἱ ὕμνοι οὗτοι ὕμνοι ἱεραποστολικοί, στηριζόμενοι εἰς τὴν δύναμιν τοῦ θείου Πνεύματος. ***Μ. Θ. Σ.***

ΑΝΑΓΚΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

«Ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία»
(Β' Κορ. γ'. 17).

Δύο λέξεις ἀγαπηταὶ εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον εἶναι ἡ λέξις ***Πνεῦμα***, ἐν διακρίσει ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ***τύπου, τοῦ γράμματος***, ὡς πολλαχοῦ τῶν ἐπιστολῶν του τονίζει, καὶ ἡ λέξις ***Ἐλευθερία***, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Τὴν πρώτην τῶν δύο λέξεων μεταχειρίζεται ὁ μέγας ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, προκειμένου περὶ τοῦ φλέγοντος ζητήματος τῆς συνδιαλλαγῆς, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων προσηλύτους, τῶν ὁποίων ἡ θρησκεία ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ Νόμου. Πρὸς δὲ τοὺς

Ρωμαίους γράφων λέγει: «Τώρα ὅμως ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντος ἐκείνου ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκρατούμεθα, διὰ νὰ δουλεύσωμεν κατὰ τὸ νέον πνεῦμα καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ παλαιὸν γράμμα» (Ρωμ. γ'. 6).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραδέχεται τὴν πνευματικὴν ζωὴν ὡς ἀξίωμα. Διδάσκει ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Πνεύματος δίδει ἐλευθερίαν ἀπὸ δουλικῶν τινῶν φόβων, ὑποκρυπτομένων ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ καὶ δυναμένων νὰ τὴν κρατήσωσι ὑπόδουλον μέχρι τελευταίας πνοῆς. Παραδείγματα τῆς ἀπελευθερωτικῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος παρατηροῦνται ἀναρίθμητα ἐπὶ ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους σκληρῶς ἐπίεζε τὸ βάρος τρομερᾶς τινὸς ἁμαρτίας ἢ τὸ ζοφερὸν περιβάλλον, μέχρι τοῦ νὰ ἀπελπισθοῦν ἐκ τῆς ζωῆς, ὅτε, εἴς τινα σοβαρὰν κρίσιν τῆς ὑπάρξεώς των, ἐπενέβη τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθὺς ἔλαβε νέαν κατεύθυνσιν ἡ ζωὴ τῶν τοιούτων.

Ὁ κόσμος γέμει προβλημάτων, τῶν ὁποίων ἡ λύσις εἶνε δύσκολος ἢ καὶ ἀδύνατος. Ὁ ἄνθρωπος βυθίζεται εἰς λογισμούς, καταπονεῖ τὴν σκέψιν του, ἐξαντλεῖται διανοητικῶς, ζητῶν νὰ εὕρῃ λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὸ πόρισμα πολλάκις μὲν εἶναι μηδέν, ἄλλοτε δὲ ὡς μόνην διέξοδον εὑρίσκει τὸ τρομερὸν ἁμάρτημα τῆς αὐτοκτονίας. Διατί; Διότι ὁ ἄνθρωπος ἐπίστευσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύῃ, ὅτι δύναται νὰ ζήσῃ μόνος, ἄνευ τοῦ Θεοῦ.

Οὕτως, οἱ πλεῖστοι τῶν Χριστιανῶν εἶναι πεπεισμένοι, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ ἐπιφυλάσσεται εἰς τὰς συνάξεις τῆς ἐκκλησίας, τὰς ἑορτὰς καὶ Κυριακάς. Δὲν παραδέχονται ὅτι εἶναι ἀναγκαία εἰς κάθε περίστασιν τῆς ζωῆς. «Τί ζητεῖ ὁ Θεός», λέγουν πολλοί, «εἰς τὴν ἀγοράν; Τίνα σχέσιν ἔχει μὲ τὰς συναλλαγάς μας, μὲ τὸ σχολεῖον, μὲ τὴν ἐπιστήμην;» Ἡ τοιαύτη παραμέρισις τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς ζωῆς, ἡ τοιαύτη ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔχει ἐπιφέρει τὰ μέγιστα τῶν δεινῶν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Δὲν ἔχομεν ἢ νὰ λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὴν σημερινὴν οἰκογένειαν, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ ἔρις, ἡ ἀκαταστασία, ἡ πλήρης ἀποσύνθεσις, καταλήγουσα πλειστάκις εἰς τὸ διαζύγιον—ἀποτέλεσμα καὶ τοῦτο τῆς ἀπουσίας τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Ἤ, ἂς λάβωμεν ἕτερον παράδειγμα—τὰ ἔθνη. Θὰ ἔλειπεν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, δὲν θὰ ἀπετέλει ζήτημα διεθνὲς σήμερον ὁ πόλεμος, τὸ τρομερὸν ἐκεῖνο ζήτημα, ἐὰν τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐκυβέρνα τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν κατὰ καιροὺς πολιτικῶν ἀρχηγῶν. Ὁ αἰών μας ἔχει ἀνάγκην «Καλῶν Σαμαρειτῶν», οἵτινες ἤθελον σπεύσει εἰς ἀντίληψιν καὶ θεραπείαν τῆς ἡμιθανοῦς ἀνθρωπότητος. Ἡ Εἰρήνη πρέπει νὰ κυριαρχήσῃ ἐφ' ὅλου τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἡ δὲ ἀγάπη νὰ βασιλεύσῃ εἰς πᾶσαν καρδίαν, ὡς ἡ βάσις τῆς προσωπικότητος παντὸς ἀνθρώπου.

Ἐὰν στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, θὰ ἴδωμεν καὶ ἐκεῖ τὰ χωρίζοντα τοὺς Χριστιανοὺς χάσματα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ γεφυρωθοῦν εἰμὴ μόνον ἐφ' ὅσον κατανοήσωσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τῆς ἀγάπης καὶ δεχθῶσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, πραγματοποιοῦντες οὕτω τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἑνοποίησιν, τὴν ἕνωσιν τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τὴν πραγματικὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης. «Ἐντολὴν νέαν σᾶς δίδω, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς σᾶς ἠγάπησα».

Τί εἶναι τὸ ὀρθόν, τὸ γνωρίζουν οἱ πλεῖστοι, ἀλλὰ προσκόπτουν ὅταν θελήσωσι νὰ τὸ πραγματοποιήσωσιν, ὥστε εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τις τὸ καλόν, τὸ ὀρθόν, τὸ ἀληθές, ἀλλ' ὅταν δὲν καθοδηγεῖται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, νὰ πράττῃ τὸ κακόν, νὰ ἀκολουθῇ τὴν ἁμαρτίαν. Πόσον δίκαιον ἔχει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅταν προτρέπῃ τοὺς Χριστιανούς, λέγων : «*Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ*», καὶ ἀλλαχοῦ, «***Τὸ Πνεῦμα μὴ σβύνετε***», «***Περιπατοῦντες κατὰ τὸ Πνεῦμα, ὁδηγεῖσθε ὑπὸ τοῦ Πνεύματος***».

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, εἰσερχόμενον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθιστᾷ τοῦτον ἐλεύθερον. Τοῦτο ἴσως φανῇ παράδοξον. Πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος, ἔχων τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, νὰ ἔχῃ καὶ τελείαν ἐλευθερίαν ; Ἐν ἄλλαις λέξεσι, πῶς, ἐνῷ ἀναγνωρίζομεν καὶ δεχόμεθα τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν ἑτέρου προσώπου, εἴμεθα ταὐτοχρόνως καὶ ἀπολύτως ἐλεύθεροι τούτου, διότι καὶ ὡς ἀληθέστατα παρατηρεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «Εἰς ἐκεῖνον εἰς τὸν ὁποῖον δουλεύει τις, ἐκείνου δοῦλος καθίσταται». Ἀλλ' ἐδῶ ἔγκειται ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζομεν καὶ ἐξυμνοῦμεν Αὐτόν, ὅστις τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε, καὶ εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ—ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτία φέρει δουλείαν, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐλευθερίαν.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ***δίδει ἀρχάς***, καὶ διὰ τῶν ἀρχῶν μᾶς καθιστᾷ ἐλευθέρους ἀπὸ τοῦ Νόμου. Τὸ Πνεῦμα δὲν μᾶς ὁδηγεῖ ἀρνητικῶς : «Μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὲ ψευδομαρτυρήσῃς».... Ἀλλὰ μᾶς δίδει θετικὴν ἀλήθειαν ἤτοι ἀρχήν : «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· αὕτη πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Καὶ δευτέρα, ὁμοία ταύτῃ : Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.» Ἄρα, οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἦναι Χριστιανοὶ ἀρχῶν, μὴ πράττοντες τοῦτο ἢ ἀπέχοντες τοῦ ἄλλου διότι ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ τῶν διατάξεων καὶ κανόνων τοῦ νόμου, ἀλλὰ διότι τοιαύτην ἀρχὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς, εὑρίσκουσιν ***ἀδύνατον*** νὰ πράξωσι τὰ τοιαῦτα, μὲ ἄλλους λόγους, νὰ παραβῶσι τὴν συνείδησίν των, νὰ προσβάλωσι τὰς ἀρχάς των.

Δὲν φαντάζομαι ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκην νόμων ἢ κανόνων ἢ διατάξεων πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἁγιότητός Του. Πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ὁποῖον λατρεύω εἶναι ***Θεὸς ἀρχῶν***—καὶ τοῦτο τὸ ἀρυόμεθα ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅστις ἦτο ἡ εἰκὼν τοῦ Πατρός. Τότε καὶ μόνον θὰ ἤμεθα καὶ ἡμεῖς ἀληθῶς πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ἀγαπῶμεν αὐτόν· τότε καὶ θὰ κατεχώμεθα ὑπ' Αὐτοῦ, ἀπόδειξις πάλιν τῆς εἰς Αὐτὸν πιστότητός μας.

Ὁ Χριστιανικὸς κόσμος σήμερον διαιρεῖται εἰς δύο κατηγορίας—εἰς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἁπλῶς κατέχουν τὸν Θεόν, καὶ εἰς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατέχονται ὑπ' Αὐτοῦ. Πόσα ἑκατομμύρια Χριστιανῶν ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπαναλαμβάνουν σήμερον « . Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν» . . Ἀλλ' ἆρά γε ὁ Θεὸς πιστεύει εἰς αὐτούς ! «Πιστεύω ἀληθῶς εἰς τὸν Θεὸν» σημαίνει ὄχι μόνον κατέχω νοερῶς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ κατέχομαι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἐμοὶ Πνεύματός του.

Τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀρχῆς τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀποτελεῖ τρόπῳ τινι ***δοκιμήν, ἔλεγχον*** δι᾽ ἕκαστον Χριστιανὸν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης του, καὶ λύει τὸ ζήτημα, ἂν πράγματι κατέχεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἢ ἁπλῶς κατέχει Αὐτόν. Διότι τότε μόνον ἀληθῶς ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, ὅταν ἀληθῶς ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον μας—τὸν ἀδελφόν μας.

Ἀγαπητέ μου ἀναγνῶστα, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τοῦτο δὲν μᾶς βιάζει· μᾶς δίδει πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας. Ἂς μὴ λησμονῶμεν, ὅθεν, ὅτι εἴμεθα ***Χριστιανοὶ ἀρχῶν,*** διότι ὁ Θεὸς τὸν ὁποῖον λατρεύομεν εἶναι Θεὸς ἀρχῶν.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἐπιδοκιμάζῃς τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, ἀναφωνῶν μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία».

Χρῆστος Βαῆς

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Συνέχεια)

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.

Σύγχρονος, ὡς εἴδομεν, τοῦ Μ. Βασιλείου ἦτο ὁ φίλος καὶ συνεργάτης αὐτοῦ ***Γρηγόριος***, ὁ κοινῶς ***Θεολόγος*** λεγόμενος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ. Ἐγεννήθη περὶ τὸ ἔτος 329 (ἤτοι, ἓν ἔτος πρὸ τοῦ Βασιλείου) εἰς Ἀριανζόν, μικρὸν χωρίον πλησίον τῆς Ναζιανζοῦ, τῆς Καππαδοκίας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Γρηγόριος ἐπίσης καλούμενος, ὑπάλληλος διακριθεὶς ἐπὶ τιμιότητι, ἦτο κατ᾽ ἀρχὰς ὀπαδὸς τῆς αἱρέσεως τῶν λεγομένων Ὑψισταρίων, ἥτις ἀπετέλει κρᾶμα εἰδωλολατρείας καὶ Ἰουδαϊσμοῦ ([1]). Ταχέως ὅμως διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ ἐπιρροῆς τῆς εὐσεβοῦς του συζύγου Νόννης ἀπέβαλε τὴν πλάνην ταύτην, προσῆλθε πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐβαπτίσθη περὶ τὸ ἔτος 325, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ τότε ἐπισκόπου τῆς Ναζιανζοῦ, τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν καὶ ἐπὶ 45 ἔτη ἐποίμανε τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην. Ἄτεκνοι ὁ Γρηγόριος καὶ ἡ Νόννα συνεχῶς ἱκέτευον τὸν Θεὸν νὰ ἀποκτήσωσι τέκνα καὶ ἐπὶ τέλους ἡ «ὀψίτοκος Σάρρα» (ὡς ὀνομάζει κάπου τὴν μητέρα του ὁ Θεολόγος) ἐγέννησε τὸν Γρηγόριον καὶ κατόπιν ἕτερα δύο τέκνα, τὸν Καισάριον καὶ τὴν Γοργονίαν.

Ὁ νεαρὸς Γρηγόριος, ἀνατραφεὶς πρῶτον ὑπὸ τῆς εὐσεβεστάτης του μητρός, καὶ διδαχθεὶς τὰ στοιχειώδη γράμματα ἐν Ναζιανζῷ, μετέβη πρὸς περαιτέρω σπουδὰς εἰς Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, ὅπου καὶ ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Βασιλείου, μεθ᾽ οὗ συνῆψε φιλίαν τόσον στενήν, ὥστε, κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν, μία ψυχὴ δύο συνέδεε σώματα. Κατόπιν ἐξηκολούθησε τὰς σπουδάς του εἰς τὴν ἐν Παλαιστίνῃ Καισάρειαν, ἔνθα διήκουσε τὸν ῥήτορα Θεσπέσιον· ἔπειτα δὲ μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρὰ τῷ Μ. Ἀθανασίῳ, ὁπόθεν μετὰ τρικυμιώδη καὶ ἐπικίν-

([1]) Οἱ ὀπαδοὶ τῆς περιέργου ταύτης αἱρέσεως ὡμολόγουν μόνον τὸν ὕψιστον Θεόν, ἐπροσκύνουν τὸ πῦρ καὶ ἐτήρουν τὸ Ἰουδαϊκὸν σάββατον καὶ τὰς περὶ βρωμάτων Μωσαϊκὰς διατάξεις.

δυνον πλοῦν διεπεραιώθη εἰς Ἀθήνας, ἵνα τελειοποιηθῇ εἰς τὴν θύραθεν σοφίαν. Ἐκεῖ παρέμεινεν ἐπὶ ἑξαετίαν σχεδόν, σπουδάζων μετὰ τοῦ Βασιλείου, τόσον δὲ διεκρίθη εἰς τὰς μελέτας του, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι σοφοὶ τῷ προσέφερον θέσιν δημοσίου διδασκάλου. Ἀλλὰ τὴν τιμὴν ταύτην δὲν ἀπεδέχθη, ποθῶν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς γονεῖς του καὶ τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ ἔργον. Διὸ καὶ τριακοντούτης ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ διελθὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Καισαρίου, ἰατροῦ ἤδη τὸ ἐπάγγελμα, ἐπανῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Ναζιανζόν.

Ἐκεῖ ὁ Γρηγόριος ἐδέχθη τὸ βάπτισμα (1), καὶ εὐθὺς ἀπεσύρθη εἰς τὴν Ἶριν, ἔρημον τοῦ Πόντου, ὅπου ἐμόναζεν ἤδη ὁ Βασίλειος, καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ μετ' αὐτοῦ μελετῶν καὶ συγγράφων. Εἶναι δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὅλου βίου του ὅτι ὁ Γρηγόριος ᾐσθάνετο μεγάλην κλίσιν πρὸς τὴν κατὰ μόνας ζωὴν καὶ μελέτην μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις, αἱ περιστάσεις εὐτυχῶς δὲν ἐπέτρεψαν αὐτῷ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κλίσιν του ταύτην.

Πρὸ τῆς εἰς Πόντον ἀναχωρήσεώς του, καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του εἶχε χειροτονηθῇ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ πατρός του, τῇ ἐπιμόνῳ ἐπιθυμίᾳ τῶν πιστῶν τῆς Ναζιανζοῦ. Ἤδη δὲ ὁ πατήρ του, γέρων ὢν καὶ πενθῶν διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ Καισαρίου, παρεκάλει τὸν Γρηγόριον δι' ἐπιστολῶν συνεχῶν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ναζιανζόν. Καὶ ὁ Γρηγόριος, «φοβερὸν κρίνας παρακοὴν πατρὸς καὶ ἱερέως καὶ πρεσβύτου», ἀφῆκε τὴν προσφιλῆ αὐτῷ μοναξίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν τύρβην τοῦ κόσμου. Ἡ δὲ τύρβη ἐν Ναζιανζῷ, παρ' ὅλον τὸ μικρὸν τῆς κωμοπόλεως, ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν μεγάλη· διότι οἱ μοναχοὶ καὶ μέρος τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας εἶχον ἐξεγερθῆ κατὰ τοῦ γηραιοῦ ἐπισκόπου των, ἐπειδὴ οὗτος ὑπείκων εἰς τὴν πίεσιν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, εἶχεν ὑπογράψει σύμβολον πίστεως ἡμι-Αρειανικόν, ὅπερ εἶχε ψηφισθῆ ὑπό τινος ἐν Ἀριμίνῳ συνόδου. Ὁ Γρηγόριος ἐπανελθὼν κατώρθωσε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ναζιανζοῦ, καταπείσας τὸν πατέρα του νὰ συντάξῃ καὶ ἐκδώσῃ ὁμολογίαν σύμφωνον πρὸς τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 372 ὁ Μ. Βασίλειος, γενόμενος ἤδη ἐπίσκοπος Καισαρείας καὶ περιελθὼν εἰς διένεξιν πρὸς τὸν Ἄνθιμον, ἐπίσκοπον Τυάνων, ἐπὶ τῇ διαιρέσει τῆς Καππαδοκίας εἰς δύο ἐπαρχίας, ἐπιθυμῶν δὲ νὰ διατηρήσῃ ἐντὸς τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἐπισκοπῆς τὰ Σάσιμα, μικρὸν χωρίον κείμενον εἰς τὰ σύνορα τῶν δύο ἐπαρχιῶν, διώρισεν ἐπίσκοπον Σασίμων τὸν Γρηγόριον. Τοῦτο ὅμως δυσηρέστησε τὸν Γρηγόριον καὶ ἐπέφερε πρόσκαιρόν τινα ψυχρότητα μεταξὺ τῶν δύο φίλων. Ὁ Γρηγόριος ἔσπευσε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ πάλιν κατέφυγεν εἰς τὴν ἔρημον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον πεισθεὶς καὶ πάλιν εἰς τὰς ἐνθέρμους παρακλήσεις τοῦ

---

(1) «Πρῶτον μὲν τὸ θεῖον λαμβάνει βάπτισμα, ὁ καὶ πρῴην τῇ δυνάμει πεφωτισμένος» (Βίος, 35,257). Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι καὶ ὁ Γρηγόριος, ὡς ὁ Βασίλειος, ἂν καὶ ἐκ γενετῆς ἀνατραφεὶς Χριστιανικῶς ὑπὸ εὐσεβῶν γονέων, ἐν τούτοις δὲν ἐβαπτίσθη εἰμὴ εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν ἐλθών. Ὁ νηπιοβαπτισμὸς φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι γενικευθῆ, τὸ δὲ βάπτισμα ἀπετέλει ἀκόμη μέρος τῆς δημοσίας ὁμολογίας καὶ ἐπισήμου εἰσδοχῆς εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας.

πατρός του, ὑπεργήρου πλέον, ἐδέχθη νὰ ἐπανέλθη εἰς Ναζιανζὸν καὶ νὰ βοηθῇ τὸν πατέρα του εἰς τὰ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅπως μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, μὴ τὸν διαδεχθῇ εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα (¹). Διὰ τοῦτο ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 374 ἀπέθανεν ἑκατοντούτης περίπου ὁ πατήρ του καὶ μετ' ὀλίγον καὶ ἡ μήτηρ, ὁ Γρηγόριος ἀνεχώρησε κρυφίως εἰς τὴν Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας καὶ εἰσελθὼν εἴς τινα ἐκεῖ μονήν, παρέμεινε μονάζων ἐπὶ πέντε ἔτη.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 379 ἦλθεν ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ἡ Θεία Πρόνοια ἀνέσυρε τὸν Γρηγόριον ἐκ τῆς ἀπραξίας ταύτης καὶ τὸν ἐπανέφερεν εἰς ἐνεργὸν καὶ διακεκριμένην δρᾶσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ ὅλων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐκκλησιῶν ἡ μᾶλλον κακῶς ἔχουσα ἦτο ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διότι ὄχι μόνον οἱ Ἀρειανοὶ ἐπεκράτουν ἐκεῖ ἀπὸ 40 ἤδη ἐτῶν ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῶν Ἀρειανιζόντων βασιλέων Κωνσταντίου καὶ Οὐάλεντος, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ ἄλλαι αἱρέσεις εἶχον ἀναφυῆ, οἱ δὲ ὀλίγοι ἀπομείναντες ὀρθοδοξοῦντες πιστοὶ εἶχον ἕνα μόνον ναὸν καὶ ἐστεροῦντο ποιμένος. Οὗτοι λοιπὸν εὐθὺς ὡς ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Οὐάλης, ἀκούοντες τὴν φήμην τοῦ Γρηγορίου ὡς ποιμένος σοφοῦ καὶ ὀρθοτομοῦντος τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, προσεκάλεσαν αὐτὸν νὰ ἔλθη εἰς Κων)πολιν καὶ νὰ ἀναλάβη τὴν φροντίδα τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν. Ὁ δὲ Γρηγόριος, ἂν καὶ κάπως διστακτικῶς, ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀρχομένου τοῦ ἔτους 379 ἦλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς εἶχεν ἀναγορευθῆ ὁ Θεοδόσιος, ὅστις ἦτο ὀπαδὸς τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας. Ὁ Γρηγόριος εὐθὺς ἤρχισε κηρύττων καὶ ποιμαίνων τὸ μικρὸν ποίμνιόν του μετὰ ζήλου καὶ δυνάμεως. Τότε ἐξεφώνησε τοὺς πέντε περιφήμους λόγους του περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες ἐσημείωσαν ἐποχὴν εἰς τὴν Χριστιανικὴν θεολογίαν, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἐπωνομάσθη ***Θεολόγος***. Εἰς τὰ κηρύγματά του συνέρρεον οὐ μόνον οἱ πιστοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἱερώνυμος καὶ ὁ Εὐάγριος, ἀλλὰ καὶ πλήθη αἱρετικῶν καὶ ἐθνικῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ χωρῇ πλέον τὸ ἀκροατήριον ἡ μικρὰ ἐκκλησία τῆς Ἁγ. Ἀναστασίας. Οὐ μόνον δὲ τὰ ὀρθὰ δόγματα ἐκήρυττεν ὁ Γρηγόριος, ἀλλὰ καὶ εἰργάζετο ἀκαταπονήτως παροτρύνων τὸ ποίμνιόν του εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἰδεολογίας.

Τὸ πρῶτον ὅμως ἔτος τῆς παραμονῆς του ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν ὑπῆρξεν ἀμιγὲς ἀντιδράσεων καὶ ἐπεισοδίων. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος δὲν εἶχεν ἀκόμη καταφθάσει εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ταύτην διηύθυνον ἀκόμη οἱ Ἀρειανοί. Εὐθὺς λοιπὸν ὡς ἤρχισεν ὁ Γρηγόριος τὴν ἐπιτυχῆ αὐτοῦ δρᾶσιν ὡς κῆρυξ καὶ ποιμήν, ἐξέσπασε κατ' αὐτοῦ ἡ μῆνις αὐτῶν. Τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα 379,

---

(¹) «Ὁ δὲ Γρηγόριος, τότε ἀπερίσπαστον ἑαυτῷ διοικούμενος καὶ τῷ πατρὶ πειθαρχεῖν μέγα κρίνων, φησὶ πρὸς αὐτόν, Ὦ πάτερ, κἂν ὅτι δυσχερῆ μοι τὰ προστατόμενα, ὅμως δὲ σὴν χάριν οὐκ ἀνανεύω· δέχομαι τὴν φροντίδα Ναζιανζοῦ· γινωσκέτω δέ σου ἡ ἱερὰ καὶ θεοφιλὴς σύνεσις, ὡς οὐχ οἷόν τέ με, σοῦ τοῦ τῇδε βίου χωριζομένου, τῆς ἐκκλησίας ἀντέχεσθαι. Ὑποφθάσας οὖν ὁ πατήρ, Ἐμοὶ μέν, ἔφη, ὦ παῖ, ζῶντι βακτηρία γενοῦ, τὸ γῆρας ὑποστηρίζων καὶ ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς στηριζόμενος· τελευτήσαντος δέ, ὡς ἂν ᾖ σοι φίλον, διατίθεσο τὰ πράγματα. Τούτων ἀκούσας, προσέμενε γηροκομῶν ἄριστα» (Βίος).

ἐνῷ ὁ Γρηγόριος ἱερούργει κατὰ τὸ βάπτισμα τῶν κατηχουμένων, εἰσώρμησεν εἰς τὸν ναὸν ἔνοπλον πλῆθος Ἀρειανῶν, οἵτινες ἐκακοποίησαν τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ ἐτραυμάτισαν τὸν Γρηγόριον. Ἄλλοτε δὲ πάλιν καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐγένοντο κατ' αὐτοῦ ὀχλαγωγίαι, καθ' ἃς ἐλιθοβολήθη καὶ ἐσύρθη ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν κατηγορούμενος ὡς στασιαστὴς καὶ ταραχοποιός.

Εἰς τὰς βιαιότητας ταύτας ὁ Γρηγόριος ἀντέταξε τόσην ὑπομονήν, πραότητα καὶ ἀμνησικακίαν, ὥστε ἐφείλκυσε τὸ γενικὸν σέβας καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ· ὅτε δ' ἠθέλησε, δίδων τόπον τῇ ὀργῇ, νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ὁ λαὸς σύσσωμος τὸν ἠμπόδισε βίᾳ τοῦ νὰ ἀναχωρήσῃ.

Περισσότερον τῶν Ἀρειανῶν, ἐπίκρανε τὸν Γρηγόριον τὸ ἐπεισόδιον Μαξίμου τινὸς Ἀλεξανδρέως, ὃν ὁ ἴδιος ἐδίδαξε καὶ ἐχειροτόνησεν εἰς κληρικόν. Τὸν Μάξιμον τοῦτον ὁ Ἀλεξανδρείας Πέτρος ὁ Β', εὑρισκόμενος τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἠθέλησε νὰ χειροτονήσῃ ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ δι' Αἰγυπτίων ἐπισκόπων, ἵνα ἔχῃ αὐτὸν ἀφωσιωμένον ὄργανόν του, καὶ ἵνα προλάβῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Γρηγορίου ὡς ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ λαὸς ὅμως μαθὼν τὰ τεκταινόμενα εἰσώρμησεν εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐματαίωσε τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Μαξίμου, ἠνάγκασε δὲ τοῦτον νὰ φύγῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπὶ τέλους κατέφθασεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος, (ἔτος 380), ὅστις θέλων νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν Ἀρειανικὴν ἔριδα, καθήρεσε τὸν ἀρειανὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Δημόφιλον, διέταξε νὰ ἀποδοθοῦν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς Νικαίας ὅλοι οἱ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν κατειλημμένοι ἀπὸ δεκαετηρίδων ναοί, τὴν δὲ 27 Νοεμβρίου προσέφερε τὴν ἐπισκοπὴν τῆς πρωτευούσης εἰς τὸν Γρηγόριον (ὅστις ἦτο ἤδη κατ' οὐσίαν ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως)· καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀρειανοὶ ἠπείλουν ἔνοπλον ἀντίστασιν κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γρηγορίου, εἰσήγαγε καὶ ἐνεθρόνισεν αὐτὸν ὁ Θεοδόσιος διὰ στρατιωτικῆς παρατάξεως εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων, ἐν μέσῳ ἐνθουσιωδῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων. Τὴν ἐκλογὴν τοῦ Γρηγορίου ἐπεκύρωσεν ἐπισήμως ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατὰ Μάϊον τοῦ 381. Ὀλίγας ἡμέρας κατόπιν, ἀποθανόντος τοῦ Μελετίου, προέδρου τῆς Συνόδου, ἀνεδείχθη προσωρινὸς πρόεδρος αὐτῆς ὁ Γρηγόριος, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπρότεινεν ἵνα ὁρισθῇ διάδοχος τοῦ Μελετίου εἰς τὴν προεδρείαν ὁ Παυλῖνος, ἐλπίζων ὅτι τοιουτοτρόπως θὰ κατέπαυε τὸ τόσον συνταράξαν τὴν Ἐκκλησίαν Μελετιανὸν σχίσμα. Ἡ πρότασις ὅμως αὕτη δὲν ἐγένετο δεκτὴ καὶ εἰς ἐπίμετρον προσελθόντες εἰς τὴν Σύνοδον οἱ ἀπουσιάζοντες κατὰ τὰς πρώτας συνεδριάσεις αὐτῆς Αἰγύπτιοι καὶ Μακεδόνες ἐπίσκοποι, ἤγειραν ἔνστασιν κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γρηγορίου ὡς ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Γρηγόριος τότε, ἂν καὶ ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ τὴν θερμὴν ὑποστήριξιν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐθεώρησεν ὅτι χάριν τῆς εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας τῷ ἐπεβάλλετο νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἀπῆλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν Ἰούνιον τοῦ 381, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τοὺς ἐπισκόπους καὶ τὸν λαόν [1]. Μετέβη πρῶτον

[1] Εἰς τὸν ἀποχαιρετιστήριον λόγον του φέρεται εἰπών: «Εἴ τι ὑμῖν ἐγὼ τῆς διαστάσεως αἴτιος, οὐκ εἰμι σεμνότερος Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· βάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παύ-

εἰς τὴν γενέτειραν Ἀριανζὸν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καισάρειαν, ὅπου ἐξεφώνησε τὸν περίφημον ἐπιτάφιον λόγον εἰς μνήμην τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἐκ Καισαρείας ἀπῆλθεν εἰς Ναζιανζόν, ὅπου μὴ ὑπάρχοντος ἐπισκόπου, διηύθυνεν αὐτὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἐπὶ δύο ἔτη, ἕως οὗ ἐξελέγη τῇ ὑποδείξει του ἐπίσκοπος ὁ Εὐλάλιος. Μεθ' ὃ ἀπεσύρθη εἰς κτῆμά τι πατρικὸν εἰς τὴν Ἀριανζόν, καὶ ἐκεῖ διέμεινε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του μελετῶν καὶ συγγράφων, μέχρι τοῦ θανάτου του κατὰ τὸ ἔτος 389. Διὰ τῆς διαθήκης του ἀφῆκε πᾶν ὅ,τι εἶχεν εἰς τὴν «καθολικὴν ἐκκλησίαν τὴν κατὰ Ναζιανζόν», διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν.

***

Πόσον ὁ Γρηγόριος ἦτο μεγαλοφυὴς τὸν νοῦν καὶ βαθὺς τὴν κρίσιν καὶ εὔφραδὴς τὸν λόγον καὶ κάτοχος τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας, μαρτυροῦσι τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Εἰς ἐπίμετρον δὲ ἡ ἄκρα αὐτοῦ εὐσέβεια, ἡ πραότης τοῦ ἤθους καὶ ἡ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἀφοσίωσις ἀνωμολογοῦντο ὑπὸ φίλων τε καὶ ἐχθρῶν.

Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ διαιροῦνται εἰς ***λόγους***, ***ἐπιστολὰς*** καὶ ***ἔπη***, ἤτοι, ποιήματα.

1. ***Λόγοι.*** Τοῦ Γρηγορίου διεσώθησαν 45 λόγοι, ποικίλου περιεχομένου: α) ***Δογματικοί.*** Μεταξὺ αὐτῶν προέχουσιν οἱ πέντε θεολογικοὶ λόγοι ***Περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος***, οὓς ἐξεφώνησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ λόγος ***Περὶ Δόγματος***, καὶ ὁ ***Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα***. β) ***Ἑορταστικοί.*** Εἰς τὰ Θεοφάνεια, εἰς τὴν Πεντηκοστήν, εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν (ἐγκαίνια ναοῦ), εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα, κτλ. γ) ***Ἐγκωμιαστικοί***, εἰς τοὺς Μακκαβαίους, εἰς τὸν Μ. Ἀθανάσιον, εἰς τὸν ἅγιον Κυπριανόν, κτλ. δ) Ἐπιτάφιοι, εἰς τὸν Μ. Βασίλειον, εἰς τὸν ἀδελφὸν Καισάριον, εἰς τὴν ἀδελφὴν Γοργονίαν, εἰς τὸν πατέρα του. ε) ***Διάφοροι***—ἀπολογητικοὶ διαφόρων ἐπεισοδίων τῆς ζωῆς του, δύο «στηλιτευτικοὶ» κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἠθικοὶ διάφοροι.

2. ***Ἐπιστολαί*** Διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν 246, σχεδὸν ὅλαι γραφεῖσαι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

3. ***Ἔπη.*** Τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων τούτων συνέγραψε κατὰ τὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Σώζονται 408 ἔπη εἰς 18000 περίπου στίχους. Ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων 38 εἶναι δογματικά, 40 ἠθικά, 107 ἱστορικά, 129 ἐπιτάφια καὶ 94 ἐπιγράμματα.

σεται ἀφ' ὑμῶν ὁ κλύδων τῶν ταραχῶν· αἱροῦμαι παθεῖν ὅ,τι ἂν βούλεσθε, καίπερ ἀθῷος ὤν, τῆς ὑμῖν ἕνεκεν ὁμονοίας· θρόνου ἐξώσατε, πόλεως ἀπελάσατε, μόνην τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην, ὡς ὁ Ζαχαρίας φησίν, ἀγαπήσατε». Καὶ ἀλλαχοῦ γράφει: «Ἐγὼ δ' Ἰωνᾶς ὁ προφήτης γίνομαι, δίδωμι ἐμαυτὸν τῆς νεὼς σωτηρίαν, καίπερ κλύδωνος τυγχάνων ἀναίτιος· οὐδ' ἐθρονίσθην ἄσμενος καὶ νῦν ἑκὼν ἄπειμι.» (Ὅρα Πατρολογίαν Δ. Σ. Μπαλάνου, σ. 310).

ΑΥΞΗΣΙΣ

(συνέχεια)

Εἴδομεν ὅτι ἡ πνευματικὴ αὔξησις εἶναι λειτουργία, συνεχιζομένη καὶ ἐξασφαλιζομένη ὑπὸ αὐθορμήτου καὶ μυστηριώδους ἀρχῆς, — αὐθορμήτου ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, μυστηριώδους ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς, καὶ ἀκαθορίστου ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς. «***Τὸ Πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει***». Μᾶς διαφεύγει ὁλοκλήρως ὁ τρόπος τῆς ἐμφανίσεώς της· εἶναι ἀποτέλεσμα ὄχι ἀτομικῆς προσπαθείας ἀλλ' ἀνωτέρας δυνάμεως. Δὲν ἐργαζόμεθα ἡμεῖς αὐτοί· διαπλαττόμεθα. «***Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας***».

Ἀλλ' εὐλόγως δύναται νὰ ἀντιλεχθῇ ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τῆς πνευματικῆς αὐξήσεως ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἰδέαν ἀγῶνος ἐκ τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς, ὅτι κάμνει τὸν ἄνθρωπον πηλὸν ἐν τῇ χειρὶ τοῦ κεραμέως, ὅτι συντρίβει τὸν ὑπάρχοντα χαρακτῆρα διὰ νὰ διαπλάσῃ νέον καὶ ἐξαφανίζει πᾶσαν εὐθύνην τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὴν ἰδίαν του ψυχήν.

Σημειώσατε ὅμως, ὅτι δὲν ζητοῦμεν ἐδῶ νὰ λύσωμεν τὸ αἰώνιον πρόβλημα τῆς ἐξευρέσεως τῆς ὀρθῆς σχέσεως τῶν ἔργων πρὸς τὴν πίστιν. Τὸ θέμα μας ἐλήφθη ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς αὐξήσεως τῶν κρίνων τοῦ ἀγροῦ, συγκεκριμένως δὲ προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ποία πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἀντίληψις τοῦ Χριστιανοῦ ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὔξησιν. Ἡ ἀντίληψις καὶ ἡ πνευματικὴ ὡς πρὸς τοῦτο στάσις πρέπει πρωτίστως νὰ ἦναι ἀμέριμνος. Δὲν συνιστῶμεν τὴν πνευματικὴν ἀδράνειαν, ἀλλὰ τὴν ἠρεμίαν. Ὁ Χριστὸς διαμαρτύρεται οὐχὶ κατὰ τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐμφρόντιδος μερίμνης, τὴν δὲ διδασκαλίαν Του ταύτην δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν καὶ εἰς τὴν φυσικὴν αὔξησιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐρωτῶντες :

Ποία εἶναι ἡ σχέσις μεταξὺ αὐξήσεως καὶ ἐργασίας κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός ; Οὐδεμία ἐνσυνείδητος σχέσις ὑπάρχει. Ὁ παῖς οὐδέποτε συνδέει τὴν ἰδέαν τῆς ἐργασίας μὲ τὴν αὔξησιν τοῦ σώματός του. Ὅταν τρώγῃ ἢ ὅταν ἀπέχῃ τροφῆς τινος δυσπέπτου, δὲν σκέπτεται : «Τοῦτο θὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ μεγαλώσω», οὔτε ὅταν ἀσκῆται εἰς δρόμον λέγει «τοῦτο θὰ προσθέσῃ εἰς τὸ ἀνάστημά μου». Συντελοῦν βεβαίως ταῦτα εἰς τὴν αὔξησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξίν του, ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτὸς θὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει του τὴν σωματικήν του αὔξησιν ὁσάκις τρώγει ἢ τρέχει, ἡ τοιαύτη στάσις τοῦ νοός του θὰ ἦναι νοσηρά. Τὸ αὐτὸ δὲ ἀληθεύει καὶ ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὔξησιν. Ἐὰν λοιπὸν ἐρωτήσῃ τις : «Σφάλλει λοιπὸν ὁ Χριστιανὸς ὅταν καταβάλλῃ ἀενάους καὶ ἀγωνιώδεις προσπαθείας ὅπως αὐξήσῃ ἐν τῇ πνευματικῇ ζωῇ ;» θὰ ἀπαντήσω : «Ναί, σφάλλει». Διότι ἡ ἀνησυχία, ἡ ἔντασις αὕτη τῆς προσπαθείας εἶναι ὅλως περιττή. Ὁ Θεὸς δίδει τὴν αὔξησιν. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι δῶρον· τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν ἀρχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ δὲ Χριστιανὸς ἂς ἠρεμῇ καὶ ἂς δέχεται τὴν θείαν χάριν, ἀναγνωρίζων ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἐνεργῶν ἐν αὐτῷ.

Καταργεῖται λοιπὸν ἡ ἐργασία διὰ τὸν ποθοῦντα τὴν πνευματικὴν αὔξησιν Χριστιανόν; Ἄπαγε τῆς ἰδέας. Ὑπάρχει ἐργασία, καὶ μάλιστα τόσον σκληρά, ὥστε πρέπει ὁ ἐργαζόμενος νὰ ἦναι ἀπηλλαγμένος πάσης περιττῆς προσπαθείας, κατὰ τὰ ἄλλα. Ἡ αὔξησις τοῦ Χριστιανοῦ ἔγκειται εἰς τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὰς συνθήκας τῆς αὐξήσεως. Τί συμβαίνει μὲ τὴν αὔξησιν τοῦ φυτοῦ; Ποία εἶναι ἡ σχέσις τῆς αὐξήσεώς του πρὸς τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς του. Διὰ νὰ αὐξάνῃ, τὸ φυτὸν ἔχει ἀνάγκην θερμότητος, φωτός, ἀέρος καὶ ὑγρασίας. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην τῶν ἀντιστοιχούντων πρὸς ταῦτα πνευματικῶν ὅρων, ὅπως εὐδοκιμήσῃ πνευματικῶς. Ἀλλὰ πρέπει ἆρά γε νὰ τρέχῃ εἰς ἀναζήτησιν τούτων; Οὐδόλως. Μήπως τὸ φυτὸν κατασκευάζει τὰς συνθήκας τῆς αὐξήσεώς του—τὸ φῶς, τὸν ἀέρα, τὴν θερμότητα, τὴν ὑγρασίαν; Ἀπ' ἐναντίας, αἱ συνθῆκαι αὗται ***παρέχονται*** εἰς τὸ φυτὸν ὑπὸ τῆς φύσεως. Τὸ φυτὸν ἠρεμεῖ, μὲ τὰ φύλλα του ἐξηπλωμένα, ὡσεὶ ἐν προσευχῇ, δεχόμενον τὰς εὐλογίας τῆς φύσεως, ἥτις τὸ περιλούει διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου, τὸ ζωογονεῖ διὰ τοῦ ἀεὶ πνέοντος ἐπ' αὐτοῦ ἀέρος, καὶ τὸ δροσίζει χαρίζουσα καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν δρόσον ἥτις τὸ εὐφραίνει. Ὁμοίως ἡ θεία Χάρις παρέχεται ἐπίσης ἐλευθέρως, ὅσον καὶ ὁ ἀήρ. Κύριος ὁ Θεὸς εἶναι Ἥλιος. Εἶναι ὡς ἡ δρόσος εἰς τὸν Ἰσραήλ. Τὰς συνθήκας ταύτας τῆς πνευματικῆς αὐξήσεως δὲν τὰς κατασκευάζει ὁ ἄνθρωπος, ὅπως οὔτε τὸ φυτὸν κατασκευάζει τὸ φυσικὸν περιβάλλον. Περιβάλλεται ὑπ' αὐτῶν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, ζῇ καὶ κινεῖται εἰς αὐτά, καὶ ἐν αὐτοῖς ἔχει τὸ εἶναί του. Αὐτὰ τὸν ἀναζητοῦν, ἐπιμόνως, ἀδιαλείπτως. Τὸν καλοῦν μετὰ πόθου· νομίζεις ὅτι θλίβονται, ὅταν τὰ ἀπορρίπτῃ. Τὸ ἔργον τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι νὰ ἠρεμῇ καὶ νὰ δέχηται ταῦτα, συμπληρῶν τὴν σύνδεσιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀρχῆς τῆς αὐξήσεως μὲ τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας τῆς αὐξήσεως. Τόσον αἱ συνθῆκαι αὗται, ὅσον καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀρχὴ τῆς αὐξήσεως, παρέχονται δωρεὰν εἰς αὐτόν· αὐτὸς δὲν ἔχει νὰ πράξῃ ἄλλο τι ἢ νὰ προσαρμόσῃ τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο, δεχόμενος καὶ διαμένων ἐντὸς τῶν συνθηκῶν τῆς αὐξήσεως, προσανατολιζόμενος πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θείας χάριτος, καὶ ἠρεμῶν, ἀναγνωρίζων ὅτι ἐν τούτῳ ἐστὶν ὁ Θεός.

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ λησμονήσῃ καὶ θὰ ζητήσῃ διὰ τῶν ἰδίων του προσπαθειῶν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν πνευματικήν του αὔξησιν, ἀπομακρυνόμενος τοῦ θείου περιβάλλοντος, μεταπίπτει εἰς τὴν τύρβην καὶ τὴν ἀναστάτωσιν τοῦ σκληροῦ καὶ ματαίου ἀγῶνος, ὅστις πολλάκις διαρκεῖ ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἡ μόνη διέξοδος εἶναι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο.

Ἡ Χριστιανικὴ ζωὴ εἶναι ζωὴ πνευματικῆς γαλήνης. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι εἰρήνη. Ἐν τούτοις οἱ πλέον ἐμφρόντιδες τῶν ἀνθρώπων εἶναι οἱ Χριστιανοί—οἱ Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι δὲν κατενόησαν τὴν φύσιν τῆς πνευματικῆς αὐξήσεως. Ἡ ζωή των ὁλόκληρος διαρρέει εἰς διαρκῆ αὐτοκατάκρισιν, διότι παρ' ὅλας των τὰς προσπαθείας δὲν αὐξάνουν εἰς τὴν Χριστιανικὴν ζωήν. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀπώλεια τῆς ἀτομικῆς εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι αἱ ἐνέργειαι καὶ αἱ προσπάθειαι, αἵτινες ἔπρεπε νὰ δαπανηθοῦν διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, καταναλίσκονται ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τῆς ψυχῆς καὶ δὲν ἀπομένει τίποτε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου. Ὁ στρατιώτης δὲν δαπανᾷ

τὸν καιρόν του ἐργαζόμενοι πρὸς πορισμὸν τῆς στολῆς του, τῶν ὅπλων του, τῆς τροφῆς καὶ τοῦ καταλύματός του. Ὅλα αὐτὰ τὰ παρέχει τὸ Κράτος, ἵνα ἐκεῖνος μείνῃ ἐλεύθερος φροντίδων διὰ πολεμήσῃ. Καὶ διὰ τὸν στρατιώτην τοῦ Σταυροῦ ὅλα ταῦτα ἐξευρέθησαν, ὅπως αὐτὸς μείνῃ ἐλεύθερος νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

Ἰδού, ἐν τέλει, ἁπλοποιούμενον τὸ πρόβλημα τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς — ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ διατηρήσῃ τὴν δέουσαν στάσιν. Νὰ μένῃ ἐν τῷ Χριστῷ. Ἰδοὺ τὸ πᾶν.

Πολλὴ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐπὶ τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα διαπλέουν τὰς θαλάσσας. ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἀποβλέπει τὴν κινητήριον δύναμιν. Ὁ ναύτης ἄλλο δὲν κάμνει παρὰ νὰ προσαρμόσῃ τὸ πλοῖον πρὸς τὸν ἄνεμον. Τοποθετεῖ τὰ ἱστία καταλλήλως, δίδει τὴν κατεύθυνσιν εἰς τὸ πηδάλιον καὶ ἰδού, τὸ θαῦμα ἐκτελεῖται. Οὕτω παντοῦ ὁ Θεὸς δημιουργεῖ, ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ. Καὶ προσαρμοζόμενος καὶ προσανατολιζόμενος πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ θείου Πνεύματος, ἀφίνει ἁπάσας τὰς ἐνεργείας τῆς Παντοδυναμίας νὰ διαρρεύσωσι διὰ τῆς ψυχῆς του. Εἶναι ὡς τὸ δένδρον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τοὺς ρύακας τῶν ὑδάτων, οὗτινος τὸ φύλλωμα εἶναι ἀειθαλλὲς καὶ ὁ καρπὸς ἀνελλιπής.

Τὸ κατὰ βάθος δίδαγμα τῆς αὐξήσεως τῶν κρίνων τοῦ ἀγροῦ ἀκούεται διὰ τῆς φωνῆς τῆς φύσεως, ἀπηχούσης ὁλόκληρον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: «***Ἔλθετε πρός Με καὶ θέλω σᾶς δώσει ἀνάπαυσιν***».

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἐρρίκου Δρώμμονδ).

Η ΑΥΓΟΥΣΤΑΙΑ ΟΜΟΛΟΓΙΑ

Ἀπὸ τῆς 22 ἕως τῆς 25 Ἰουνίου πανηγυρίζεται ἐφέτος ἐν Ἀουξβούργῳ (Αὐγούστῃ) τῆς Βαυαρίας ἡ 400-ετηρὶς τῆς «Αὐγουσταίας Ὁμολογίας» (Confessio Augustana) τῆς ὁποίας τὰς βασικὰς ἀρχάς, ὡς στηριζομένας ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀσπάζονται ὅλαι αἱ κυριώτεραι ἀποχρώσεις τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἀντιπροσώπους τῶν ὁποίων συγκεντρώνει ἐν Ἀουξβούργῳ ἡ Τετρακοσιετηρίς.

Ἡ Ὁμολογία συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Μελάγχθονος, συνεργάτου τοῦ Λουθήρου, σοφοῦ θεολόγου καὶ Ἑλληνιστοῦ, καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιττεμβέργης. Ἀρχικῶς προωρισμένη διὰ συζήτησιν, εἶχε χαρακτῆρα μᾶλλον ἀπολογητικόν, ἀλλὰ διεσκευάσθη ἐπὶ τὸ δογματικώτερον ὥστε νὰ περιλαμβάνῃ ὁλόκληρον τὴν νέαν ἄποψιν τῶν Μεταρρυθμιστῶν ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ πολιτείαν τῆς Ἐκκλησίας. Αἱ ἀρχαὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως σαφῶς διατυπούμεναι ἐν αὐτῇ, στηρίζονται ἐπὶ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀνθρώπινα ἐντάλματα, ὡς δὲ ἐκ τούτου ἡ Αὐγουσταία Ὁμολογία ἀποτελεῖ δεσμὸν πνευματικῆς ἑνότητος μεταξὺ πασῶν τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἡ ἠθικὴ κατάστασις τῶν Χριστιανῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ Λουθήρου ἦτο οἰκτρά, ὡς ἐκ τῆς ἀστοργίας, μεθ' ἧς ἐξεμεταλλεύετο τὸ ποίμνιον αὐτῆς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐξουσίας καὶ πρὸς ἴδιον πλουτισμὸν ἡ

Δ.᾿Εκκλησία, ἀδιαφοροῦσα πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου ἢ μᾶλλον καθιστῶσα ταύτας πρόφασιν πρὸς χρηματισμόν. Τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης ἐπίεζεν ἀπὸ αἰώνων ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ δεισιδαιμονία, ἐπιτηδείως ὑποδαυλιζόμεναι ὑπὸ τῶν πλανοδίων μοναχῶν. ᾿Απηγορεύετο ἡ ἀνάγνωσις τῆς ῾Αγίας Γραφῆς καὶ μάλιστα ἐτιμωρεῖτο δι᾿ αὐστηρῶν ποινῶν, βασανιστηρίων καὶ διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς πυρᾶς θανάτου. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ ἀνάγκη μιᾶς μεταρρυθμίσεως ἐγίνετο ὁσημέραι αἰσθητὴ εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, ἰδίως ὅμως εἰς τὰς τάξεις τῶν διανοουμένων καὶ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας, οἵτινες βαρέως ἔφερον τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Πάπα εἰς τὰ τοῦ κράτους αὐτῶν.

Προπαρασκευαστικὴ τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ἡ ἀπὸ τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος ἀναφανεῖσα ἐν ᾿Ιταλίᾳ ᾿Αναγέννησις τῶν γραμμάτων, ὁπότε διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ῾Ελληνικῶν γραμμάτων ὑπὸ τῶν λογίων τῶν διαφυγόντων τὴν σπάθην τοῦ Τούρκου κατακτητοῦ τῆς Κων/πόλεως, διηνοίχθη εἰς τοὺς διανοουμένους τῆς Δύσεως ὁ πλούσιος θησαυρὸς τῶν συγγραμμάτων τῶν ῾Ελλήνων Πατέρων τῆς ᾿Εκκλησίας, πρωτίστως δὲ τῶν ἱερῶν χειρογράφων κειμένων τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. ῾Υπὸ τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην ὡς πρωτεργάτης τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς γενικῆς ἀμαθείας πρέπει νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξὺ τῶν Μεταρρυθμιστῶν τῆς Γερμανίας καὶ ὁ ῾Ολλανδὸς θεολόγος καὶ διαπρεπὴς ῾Ελληνιστὴς ῎Ερασμος, ὅστις διὰ τῶν φιλελευθέρων του ἀρχῶν, διατυπουμένων εἰς πληθὺν συγγραμμάτων, κυρίως δὲ διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ῾Ελληνικῶν κειμένων, συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐρεῖαν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη ἡ Μεταρρύθμισις τοῦ 16ου αἰῶνος ἐν Γερμανίᾳ.

Οἱ πρῶτοι Μεταρρυθμισταί, ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Μελάγχθων ἐν Γερμανίᾳ, ὁ Ζβίγγλιος ἐν ῾Ελβετίᾳ, δὲν ἐπεδίωκον οὔτε κἂν διενοοῦντο νὰ ἱδρύσωσι νέαν ᾿Εκκλησίαν· ἐπόθουν τὴν ἀποκάθαρσιν τῆς Μητρὸς ᾿Εκκλησίας ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους πλάνας καὶ τὰς καταχρήσεις, αἵτινες τὴν ᾔσχημιζον, θέτουσαι ἐν κινδύνῳ τὰ αἰώνια συμφέροντα τῶν ἀπειροπληθῶν τέκνων της. Μεταξὺ τῶν καταχρήσεων τούτων ἡ μᾶλλον ἀναίσχυντος ἦτο τὸ διεξαγόμενον ἐμπόριον τῶν συγχωροχαρτίων (ἐγγράφων ἀφέσεως ἁμαρτιῶν). ῾Η πώλησις τῶν «ἀφέσεων» ὑπῆρχεν ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος πηγὴ πλούτου διὰ τοὺς Πάπας. ῾Ο Πάπας Λέων ὁ Ι΄, ἔχων ἀνάγκην χρημάτων καὶ θέλων νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ῾Αγίου Πέτρου ἐν Ρώμῃ, ἀπεφάσισε νὰ φορολογήσῃ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Γερμανίας διὰ τῆς πωλήσεως τοιούτων ἀφέσεων, ἐπὶ τούτῳ δὲ ἀνέθεσε τὴν πώλησιν εἴς τινα Δομινικανὸν μοναχόν, ᾿Ιωάννην Τέτζελ, ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐπιστασίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Μογουντίας. Τὸ σκάνδαλον ὑπῆρξε τόσον μέγα ὥστε ὁ Λούθηρος, μοναχὸς τοῦ Τάγματος τῶν Αὐγουστίνων, καὶ καθηγητὴς τῆς σχολαστικῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιττεμβέργης, ἐν ἱερᾷ ἀγανακτήσει συνέταξε ***διαμαρτυρίαν*** εἰς 95 «θέσεις», ἤτοι, δηλώσεις, διὰ τῶν ὁποίων κατεστιγμάτιζεν ὡς τὴν μεγίστην κατὰ τοῦ Θεοῦ βλασφημίαν τὴν διὰ χρημάτων διαπραγμάτευσιν τῆς θείας χάριτος πρὸς τοὺς ἁμαρτωλούς, καθότι ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι δῶρον ἀποκτώμενον δι᾿ εἰλικρινοῦς μετανοίας καὶ πίστεως εἰς τὸν ᾿Ιησοῦν Χριστόν.

᾿Αντίτυπον τῆς διαμαρτυρίας του ἔστειλεν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μαγδε-

βούργου, ἐπικαλούμενος τὴν παρὰ τῷ Πάπᾳ ἐπέμβασίν του, ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὸ σκανδαλῶδες ἐμπόριον. Ἡ ἔκκλησίς του αὕτη πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ἀπέτυχεν, ἀλλ' ἡ διαμαρτυρία του διήγειρε ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

Τὸ πλῆθος τῶν προσκυνητῶν, τῶν συρρευσάντων εἰς προσκύνημα ἱερῶν λειψάνων ἐν τῷ ἀνακτορικῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Πάντων τὴν 1 Νοεμβρίου 1517 ἰδὸν τοιχοκολλημένην ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Ναοῦ τὴν προκήρυξιν τοῦ Λουθήρου, καὶ ἐκλαβὸν αὐτὴν κατ' ἀρχὰς ὡς θέμα ἀκαδημαϊκῆς συζητήσεως ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιττεμβέργης, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε συνήθειαν, ἠλεκτρίσθη εὐθὺς ὡς κατενόησε περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ τυπογραφείῳ ἀπομένοντα ἀντίτυπα ἐγένοντο ἀνάρπαστα. Ἐντὸς δὲ μηνὸς ἀνεγινώσκετο ἀπλήστως ἡ εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν μετάφρασις τοῦ λατινικοῦ πρωτοτύπου, καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ πλάτος τῆς Γερμανίας, ἐκεῖθεν δὲ τάχιστα μετεδόθη καὶ εἰς τὰς διανοουμένας τάξεις τῆς μεσημβρινῆς καὶ δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ Λούθηρος, ἀφανὴς μοναχός, εὑρέθη ἐν ἐλαχίστῳ χρονικῷ διαστήματι ὁ διερμηνεὺς τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος ἐν Γερμανίᾳ.

Τρία ἔτη διέρρευσαν εἰς ἐπισήμους συζητήσεις, εἰς ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν θεολόγων συνηγόρων τῆς Παπικῆς ἀπόψεως καὶ εἰς ἀπολογίαν ἐκ μέρους τῶν περὶ τὸν Λούθηρον.

Ὁ Πάπας, ἐξαντλήσας καὶ τὸ τελευταῖον βέλος τῆς ἐξουσίας του, ὅταν ὁ Λούθηρος ἔκαυσε δημοσίᾳ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξαπολυθεῖσαν Παπικὴν Βούλλαν, ἀπετάνθη εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ θρασέως καινοτόμου. Ὁ δὲ νεαρὸς αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Ε΄ συνεκάλεσε συνέλευσιν (Δίαιταν), ἐν Βόρμς (Βορματίᾳ) ὅπως ἀκουσθῇ ὁ Λούθηρος ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτὸν ἡ προσήκουσα ποινὴ ἢ ἀφεθῇ ἐλεύθερος. Ἡ συνεύλευσις εἰς οὐδὲν θετικὸν συμπέρασμα κατέληξεν, ἀφ' ἑνὸς ὡς ἐκ τῆς στάσεως τοῦ Λουθήρου ὅστις ἐνέμεινεν εἰς τὰς ἀρχάς του, λέγων: «Ἐδῶ στέκω! ἄλλο δὲν ἠμπορῶ νὰ πράξω. Ὁ Θεὸς ἂς μοῦ γίνῃ βοηθός!», ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς μὴ ἐπιτεύξεως ὁμογνωμίας μεταξὺ τῶν ἱεραρχῶν καὶ τῶν συνέδρων ἡγεμόνων, καθότι οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας, πρὸ πολλοῦ δυσανασχετοῦντες διὰ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Πάπα εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας των, εἶχον προσανατολισθῇ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ὁ Λούθηρος, ἀπερχόμενος ἐκ τῆς πόλεως Βόρμς ὑπὸ ἐγγύησιν περὶ τῆς ἀσφαλείας του, ἀνηρπάγη καθ' ὁδὸν ὑπὸ ἀγνώστων καὶ ἐγένετο ἄφαντος ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας. Ἡ ἐξαφάνισις τοῦ θαρραλέου προμάχου τῶν νέων ἰδεῶν ἐθορύβησεν ὁλόκληρον τὴν Γερμανίαν. Μετὰ παρέλευσιν ὅμως χρόνου, ἐγνώσθη ὅτι οἱ ἀπαγαγόντες αὐτὸν ἔνοπλοι ἄνδρες ἦσαν στρατιῶται τοῦ Ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας, ἡγεμόνος εὐμενῶς πρὸς τὴν Μεταρρύθμισιν διακειμένου, καὶ θελήσαντος νὰ τὸν διαφυλάξῃ εἰς μέρος ὅπου οὐδεὶς τῶν ἐχθρῶν του θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν βλάψῃ. Τὸ μέρος τοῦτο ἦτο τὸ φρούριον τοῦ Βαρτβούργου, ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Σαξωνίας. Ἐκεῖ δὲ παρέμεινεν ἐν ἀσφαλείᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Φρειδερίκου, συγγράφων καὶ μεταφράζων εἰς τὴν Γερμανικήν τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Μέχρι δὲ τοῦ 1522 εἶχε

περατωθῆ τὸ ἔργον τοῦτο, οὕτως ὥστε ὁλόκληρος ἡ Γραφή, ἥ τε Παλαιὰ καὶ ἡ Νέα Διαθήκη, εὑρίσκοντο πλέον εἰς χεῖρας τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

Ἐπὶ δωδεκαετίαν ὅλην αἱ τύχαι τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐκυμαίνοντο μεταξὺ τῶν δύο ἀντιθέτων μερίδων. Σύνοδοι ἀλλεπάλληλοι ἐπεκύρωνον καὶ ἠκύρωνον τὰς ἐλευθερίας τῆς Μεταρρυθμίσεως. Οἱ ἡγεμόνες, οἵτινες εἶχον ἀσπασθῆ τὰς ἀρχὰς τοῦ Λουθήρου, διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς καταργήσεως τῶν ἐλευθεριῶν τούτων, ὅθεν καὶ προσέλαβον τὸ ὄνομα ***Διαμαρτυρόμενοι.*** Ἀλλεπάλληλοι ἐσωτερικαὶ ταραχαί, ἡ ἀπειλουμένη εἰσβολὴ τῶν Τούρκων εἰς τὸ Γερμανικὸν ἔδαφος, ἡ ἐπανάληψις ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Πάπα, διακοπεισῶν ἀπό τινος, ἠνάγκασαν τοὺς Διαμαρτυρομένους ἡγεμόνας νὰ ἐπισπεύσωσι τὸ τέλος τοῦ θρησκευτικοῦ ἀγῶνος. Τοῦτο δὲ ἐπρότειναν νὰ γίνῃ διὰ τῆς συντάξεως μιᾶς γενικῆς Ὁμολογίας Πίστεως, ὑπὸ πνεῦμα διαλλακτικὸν συντεταγμένης, ἥτις θὰ παρουσιάζετο ἐκ μέρους τῶν Μεταρρυθμιστῶν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον εἰς σύνοδον, συγκληθησομένην ἐν Ἀουξβούργῳ (Αὐγούστῃ). Ἡ Ὁμολογία αὕτη δὲν θὰ εἶχε χαρακτῆρα ἐπιθετικόν, ἀλλὰ θὰ διετύπου σαφῶς τὰς ἀρχὰς τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ τὰ σημεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἑρμηνεία τῆς διδασκαλίας τῶν Ἁγίων Γραφῶν διέφερε τῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας παραδεδεγμένης.

Ἡ Ὁμολογία συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Μελάγχθονος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λουθήρου. Ἐν αὐτῇ, εὐθὺς μετὰ τὴν συνήθη εἰς τοιαύτας περιστάσεις προσφώνησιν τοῦ Αὐτοκράτορος, προτάσσονται τὰ τρία βασικὰ Σύμβολα τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως—τὸ τῆς Νικαίας, τὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τὸ τοῦ Ἀθανασίου—ὡς ἀπόδειξις ὅτι ἐπὶ τῶν οὐσιωδῶν δογμάτων ἡ Μεταρρύθμισις δὲν ἀφίστατο τῆς Ἐκκλησίας. Ἕπονται 21 ἄρθρα, εἰς τὰ ὁποῖα, εἰδικώτερον, ἐκτίθεται ἡ πρὸς τὴν διδαχὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀπόλυτος συμφωνία.

Ἐξετάζονται τὰ περὶ τῶν Μυστηρίων δόγματα, ἅτινα εἶναι μέσα χάριτος, ὡς ὑπ᾿ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ διατασσόμενα. Ἕπονται ἄρθρα διατυποῦντα τὴν Χριστιανικὴν ζωὴν ἔν τε τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποκρουομένης τῆς κρατούσης δοξασίας, ὅτι ὁ μοναχικὸς βίος εἶναι ἁγιώτερος τοῦ ἐγγάμου. Τὰ δὲ ἀκόλουθα ἄρθρα ἐκθέτουν τὰς ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς στηριζομένας οὐσιώδεις ἀρχὰς τῆς Μεταρρυθμίσεως, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῶν καλῶν ἔργων πρὸς τὴν πίστιν, τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων ὡς μεσιτῶν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. «Εἷς μόνος ὑπάρχει μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὁ Ἰησοῦς Χριστός».

Τὸ δεύτερον μέρος τῆς Ὁμολογίας ἐπιγράφεται: «Ἄρθρα διαφωνίας, ἀποβλέποντα εἰς τὰς καταχρήσεις, ἃς ἀποδοκιμάζομεν». Τὸ πρῶτον τῶν ἄρθρων τούτων ἐξετάζει τὴν ἀποστέρησιν τοῦ Ποτηρίου ἀπὸ τὸν λαόν, ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, προσάγει δὲ τὰς πηγάς, δι᾿ ὧν ἐπιβάλλεται ἡ ὑπ᾿ ἀμφότερα τὰ εἴδη μετάληψις. Τὸ δεύτερον ἄρθρον ἐξετάζει τὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου, τὸ τρίτον τὴν «ἀναίμακτον» θυσίαν, τὰς νηστείας καὶ τὸν μοναχισμόν, τὸ δὲ τελευταῖον τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα καὶ τὰς ἀξιώσεις τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ συμμετοχῆς εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν. Ἕτεραι τῶν ἀρχῶν τῆς Μεταρρυθμίσεως ἀποβλέπουν εἰς τὰς πλάνας τοῦ Ἀρείου καὶ ἄλλων αἱρεσιαρχῶν καὶ διδασκάλων νέων δογμάτων. Ἀκολούθως ἐκτίθεται ἡ ἄποψις τῆς Μεταρρυθμίσεως, περὶ τῶν βασικῶν

δογμάτων—τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ τῆς ἀνάγκης ἐξιλασμοῦ τῆς Θείας Δικαιοσύνης διὰ τῆς ἐφ' ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς γενομένης ἐξιλαστικῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου, καὶ ἐν τέλει τονίζεται τὸ δόγμα ***τῆς ἐκ πίστεως δικαιώσεως, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, οὐχὶ ἐξ ἔργων.*** Τὸ δόγμα τοῦτο ἀπετελει τὴν βασικὴν διαφωνίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν· ἦτο τὸ σημεῖον, περὶ τὸ ὁποῖον διεξήγετο ὁλόκληρος ὁ ἀγὼν τῆς Μεταρρυθμίσεως.

Τὰ ἑπόμενα ἄρθρα ἀπέβλεπον τὸ κήρυγμα τοῦ Θείου Λόγου, τὸ ὑπούργημα τοῦ ἱεροκήρυκος καὶ τὸ ζήτημα τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπακοῆς, ὑπὸ τὴν νέαν ἀντίληψιν τοῦ ***τί ἐστιν ἡ Ἐκκλησία.*** Δηλοῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται αἱ δύο ἐξουσίαι, ἡ κοσμικὴ καὶ ἡ πνευματική. Τὸ ἔργον τῶν ἐπισκόπων εἶναι νὰ κηρύττωσι τὸ Εὐαγγέλιον, νὰ κρίνωσι περὶ δογμάτων, ἀπορρίπτοντες πᾶσαν διδασκαλίαν ἀντίθετον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ παρέχωσι τὴν ἄφεσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραπτωμάτων.

«Δὲν ζητοῦμεν νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ ἐξουσία αὕτη ἀπὸ τὸν κλῆρον. Ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν ὅπως ὁ κλῆρος μὴ ἐξαναγκάζῃ τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων εἰς ἁμαρτίαν».

Ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ὁμολογίας ἐν τῇ Διαίτῃ τῆς Αὐγούστης ἀπήτησε δύο ὥρας. Προσέκρουσεν εἰς ἰσχυρὰν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῆς Ἱεραρχίας, ἀνεσκευάσθεῖσα ὑπὸ ἐντεταλμένων ἐπὶ τούτῳ θεολόγων. Ἀλλ' ἡ ἀνασκευὴ ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ της, καθότι ὑπῆρξε καθαρῶς πολεμικὴ καὶ οὐδεμίαν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀντέτασσεν ἀπόδειξιν εἰς στήριξίν της. Αἱ δὲ μεταξὺ τῶν Μεταρρυθμιστῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας διαπραγματεύσεις εἰς οὐδὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα κατέληξεν.

Οὐχ ἧττον, παρ' ὅλην τὴν φαινομένην ἀποτυχίαν τοῦ 1530, ὁ Λούθηρος ἐθεώρει τὰ συμβάντα τῆς Διαίτης τοῦ Ἀουξβούργου ὡς «μέγα θαῦμα», καθότι, ἔλεγεν, «ἐνεμείναμεν σταθεροὶ εἰς πᾶν ἄρθρον τῆς πίστεώς μας, καὶ ἐξηλείψαμεν διὰ παντὸς τὸ στῖγμα τοῦ νὰ λεγώμεθα αἱρετικοί! Εἴθε ὁ Χριστὸς νὰ ὁμολογήσῃ ἡμᾶς, ὅπως ὡμολογήσαμεν Αὐτόν, καὶ νὰ δοξάσῃ ἐκείνους, οἵτινες Τὸν ἐδόξασαν! Ἀμήν».

Τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν ἀπέδωκαν εἰς τὴν Γερμανίαν οὐχὶ οἱ ἀντιπροσωπεύοντες τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὁ ἐθνικὸς ἀγὼν κατὰ τῶν Τούρκων, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἡγέται τῆς Μεταρρύθμισεως, Διαμαρτυρόμενοι ἡγεμόνες, ἔδρασαν σθεναρῶς, πολεμοῦντες κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Τὸν ἀγῶνα ἐκεῖνον ἐτερμάτισε κατὰ τὸ 1555 ἡ Συνθήκη τοῦ Ἀουξβούργου, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία ἀνεσχηματίσθη εἰς θρησκευτικῶς οὐδέτερον Κράτος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχαιρον ἴσα δικαιώματα Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Διαμαρτυρόμενοι, ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ δικαιοδοσίᾳ.

Μολονότι ἡ Αὐγουσταία Ὁμολογία ἀνταπεκρίνετο εἰδικώτερον εἰς τὰς εἰδικὰς περιστάσεις τῆς ἐμφανίσεως τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν Γερμανίᾳ, αἱ βασικαὶ αὐτῆς ἀρχαὶ εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν σύνδεσμον πνευματικὸν μεταξὺ τῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ κόσμου.

Ο ΠΡΟΚΑΤΑΚΛΥΣΜΙΑΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὡς γνωστόν, εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, ὅπου ἔκειτο ἡ πόλις Οὒρ τῶν Χαλδαίων, ἐργάζεται ἀπὸ καιροῦ μία Ἀγγλο-ἀμερικανικὴ ἀρχαιολογικὴ ἀποστολή, ὀργανωθεῖσα καὶ συντηρουμένη ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Βρεττανικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Πανεπιστημίου τῆς Πεννσυλβανίας. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς Δόκτωρ Γούλλεϋ, εἰς ἄρθρον νεωστὶ δημοσιευθέν, ἐκθέτει τὰ ἐκ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν αὐτῆς προκύψαντα πορίσματα.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἔδωκαν τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ὅτι ὁ Κατακλυσμὸς εἶναι γεγονὸς ἱστορικὸν καὶ ἀναμφισβήτητον. «Δὲν δυνάμεθα ἀκόμη», λέγει ὁ Δρ. Γούλλεϋ, «νὰ ὁρίσωμεν ἐπακριβῶς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἔλαβε χώραν ὁ Κατακλυσμός· ἀλλὰ βλέπομεν σαφῶς τὰ ἀποτελέσματά του — τὰ κατορθώματά του — καὶ γνωρίζομεν ὅτι ὁ Κατακλυσμὸς ἐσημείωσε τὸ τέλος μιᾶς περιόδου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐφράτου.

***

«Εἰς τὸ βάθος ἑνὸς μεγάλου φρέατος, τὸ ὁποῖον ἐσκάψαμεν πέρυσι, καὶ εἰς βάθος κατώτερον τῆς στάθμης τῆς θαλάσσης, συνηντήσαμεν, λέγει, στρῶμα πρασίνης ἀργίλλου, πλήρους στιγμάτων ἰνωδῶν, χρώματος σταχτεροῦ, ἅτινα δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰμὴ αἱ ῥίζαι καλάμων καὶ φυτῶν ἐνυδρίων, ἅτινα ἐφύοντο ἄλλοτε εἰς τὰ ἕλη, πρὸ τοῦ νὰ σχηματισθῇ ἔδαφος ξηρόν. Ὑπάρχει ἐπίσης εἰς τὸ μέρος τοῦτο λωρὶς χρώματος μελανοῦ, σχηματισθέντος ἐκ τῆς λάσπης, ἥτις συνεκρατήθη μεταξὺ τῶν κλάδων τῶν καλάμων καὶ ξηρῶν φυτῶν.

Ἐντὸς τῆς ὑποστάθμης ταύτης καὶ ἰδίως εἰς τὸ βάθος αὐτῆς, εὕρομεν θραύσματα πήλινα, κατακαθίσαντα ἐκεῖ ὡς ἐκ τοῦ βάρους των. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἐδῶ εὑρισκόμεθα εἰς τὰ ὅρια μιᾶς χώρας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἔκτιζον τὰς κατοικίας των μεταξὺ τῶν καλαμώνων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ μὲ τὴν παρακμὴν τῆς φυτείας ἑκάστου ἔτους, ἡ ὑποστάθμη ἐγίνετο πυκνωτέρα, ἀνήρχετο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, καὶ ἐστερεοποιεῖτο, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ βαθμηδὸν φλοιὸν ἔχοντα στερεότητα ἐδάφους.

Ἐκτὸς τῶν πηλίνων τούτων θραυσμάτων ἀνεκαλύφθησαν σωροὶ στάχτης καὶ συντρίμματα διαφόρων σκευῶν. Τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ἄνθρωποι ἦλθον ἐκεῖ ζητοῦντες ἔδαφος κατοικήσιμον. Ἐκ δὲ τῆς μελέτης τῶν εὑρημάτων δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τίνος εἴδους ἄνθρωποι ἦσαν οἱ πρῶτοι οὗτοι κάτοικοι τῆς Μεσοποταμίας.

Ἄγριοι βεβαίως δὲν ἦσαν. Εἶχον πλέον διέλθει τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν καὶ ἐχρησιμοποίουν ἤδη ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα ἐκ μετάλλου. Οἱ λίθινοι πελέκεις καὶ αἱ ἐκ πυρίτου λίθου αἰχμαὶ βελῶν δὲν εἶχον μὲν ἀκόμη ἐκλείψει ἐντελῶς, ἀλλὰ διὰ τὰς αἰχμὰς τῶν δοράτων ἐχρησιμοποίουν ἤδη τὸν ὀρείχαλκον. Ἀκόμη δὲν εἶχον ἐφεύρει τὸν τροχὸν διὰ τὴν κεραμοποιίαν, ἐν τούτοις τὰ ἐξ ἀργίλλου δοχεῖά των ἐπλάττοντο διὰ χειρὸς πολὺ ἐντέχνως. Τὰ δοχεῖα ταῦτα ἦσαν συχνάκις λεπτότατα, ὡς φλοιὸς αὐγοῦ, καὶ ἐζωγραφισμένα μὲ διακοσμητικὰ σχήματα χρώματος μαύρου

ἢ ἐρυθροῦ, ἦσαν δὲ τόσον καλὰ ἐψημένα εἰς τὸν κλίβανον, ὥστε καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ ἀντέχουν εἰς τὸν καθαρισμὸν δι᾽ ὕδατος καὶ ψήκτρας. Τὰ σχέδια, ἂν καὶ ἐζωγραφισμένα μὲ ἐργαλεῖα στοιχειώδη, δεικνύουν μεγάλην φιλοκαλίαν καὶ ἁρμονικότητα μὲ τὸ σχῆμα τοῦ δοχείου.

Οἱ πλουσιώτεροι τῶν ἀνθρώπων τούτων ἦσαν κάτοχοι σκευῶν ἐκ λίθου ἐστιλβωμένου, ἐκ μαρμάρου ἢ ἀλαβάστρου, εἰσαχθέντος ὡς φαίνεται, ἀλλαχόθεν. Εὑρέθησαν ὡσαύτως χάνδραι καὶ «φυλακτὰ» κατεσκευασμένα ἐκ τῶν αὐτῶν ὑλῶν Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐγνώριζον νὰ κλώθουν καὶ νὰ ὑφαίνουν τὰ ἐνδύματά των, διότι εὑρέθησαν τεμάχια ἀδρακτίων καὶ ἀργαλειῶν. Ἐψάρευον εἰς τὰ ἕλη μὲ ἄγκιστρα ὀρειχάλκινα. Ἐκυνήγουν τὰς ἄρκτους διὰ τροφὴν καὶ διετήρουν ποίμνια προβάτων καὶ αἰγῶν, ὡς καὶ πουλερικά. Ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν δι᾽ ἀρότρων καὶ ἤλεθον τὴν κριθὴν μὲ μυλολίθους ἐκ λάβας. Ὁ ἄρτος των φαίνεται ὅτι ἦτο πολὺ σκληρός, διότι εἰς τὰ κρανία, τὰ εὑρεθέντα ἐν Ἀλ-οὐμπαΐτ, πλησίον τῆς Οὔρ, οἱ ὀδόντες ἦσαν ὅλοι τετριμμένοι μέχρι τῶν οὔλων. Εὑρέθησαν φιάλαι, τῶν ὁποίων ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια παρουσιάζει τραχύτητας ἀκανονίστους· φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὴν φρύξιν τῆς κριθῆς. Εἰς ἄλλα δέ τινα δοχεῖα εὑρέθησαν ὑπολείμματα, τὰ ὁποῖα παρέχουν τὸ ἐνδόσιμον ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι κατεσκεύαζον εἶδός τι ζύθου.

Εἰς ἓν μέρος εὑρέθημεν πρὸ σωροῦ πλίνθων, αἵτινες κατεσκευάσθησαν εἰς καλούπια ἐκ χώματος. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι οἱ προκατακλυσμιαῖοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἔκτιζον οἰκίας ἀρκετὰ καλάς, αἱ ὁποῖαι εἶχον καὶ θύρας ξυλίνας. Εἰς ἄλλο μέρος ἐκάμομεν μίαν ἀνακάλυψιν ἀκόμη πλέον ἀπροσδόκητον. Εὕρομεν σωρὸν τεμαχίων ἀργιλλώδους πηλοῦ, μαυρισμένων καὶ ἐσκληρημένων διὰ πυρός. Φαίνεται ὅτι ἐκάησαν εἰς κάποιαν πυρκαϊάν. Ἕκαστον τεμάχιον ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἦτο λεῖον, ἀπὸ δὲ τὸ ἕτερον ἔφερε τὸ ἀποτύπωμα καλάμων, τοποθετημένων κανονικῶς καὶ παραλλήλως πρὸς ἀλλήλους. Ἦσαν, ὡς φαίνεται, τὰ ἐρείπια καλύβης ἐκ καλάμων, ἐπεστρωμένων μὲ πηλόν, ὅπως χιλιάδες καλυβῶν εὑρισκομένων σήμερον ἐν Μεσοποταμίᾳ. Παρομοίας καλύβας βλέπει τις παριστανομένας εἰς ἀνάγλυφα 3000 ἐτῶν καὶ πλέον πρὸ Χριστοῦ. Κατὰ μίαν παράδοσιν τοπικὴν τῆς Μεσοποταμίας, ὁ Θεός, θέλων νὰ σώσῃ τὸν Νῶε ἀπὸ τὸν κατακλυσμόν, ἔκρουσε τὴν πλευρὰν τῆς καλαμωτῆς καλύβης του καὶ εἶπεν: «Ἄνθρωπε τῶν καλαμώνων, ἄκουσον!»

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ κατασκευὴ τοιούτων καλυβῶν εἶναι πολὺ ἀρχαία· ἀλλὰ τὰ ὑλικὰ ἦσαν πολὺ φθαρτά, καὶ ἂν δὲν συνέβαινεν ἡ εἰρημένη πυρκαϊά, ἥτις ἔφρυξε τὸν πηλὸν τοῦτον, τὰ ὡς ἄνω λείψανα δὲν θὰ εἶχον διατηρηθῆ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ὑπεράνω ἑνὸς σωροῦ συντριμμάτων οἰκιακῶν σκευῶν, ὑπῆρχε στρῶμα ἄμμου θαλάσσης, πάχους 3 ½ μέτρων, ὅπερ εἶναι ἀναμφισβήτητος ἔνδειξις κατακλυσμοῦ. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι κατῴκησαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο μετὰ τὸν κατακλυσμόν, ἦσαν τῆς αὐτῆς φυλῆς μὲ τοὺς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ κατοίκους καὶ μετεχειρίζοντο τὰ αὐτὰ σκεύη καὶ ἐργαλεῖα. Εἰς τοὺς τάφους των κατέθετον τὰ αὐτὰ κοσμήματα—εἰδώλια θεοτήτων ἢ δαιμόνων ἐχόντων μορφὴν ἀνθρώπων ἢ ἑρπετῶν. Ἀλλ᾽ οἱ μεταγενέστεροι οὗτοι ἄνθρωποι ἦσαν πτωχότεροι τῶν πρὸ τοῦ κατα-

κλυσμοῦ καὶ κατώτεροι αὐτῶν. Εἶχον διέλθει διὰ βαθμίδων ἐκφυλισμοῦ καὶ μία πλήρης μεταμόρφωσις εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς Μεσοποταμίας.

Ἐξ ἄλλου εἰς διάφορα σημεῖα τῆς περιοχῆς ταύτης εὑρίσκομεν ἴχνη φυλῆς ἀνθρωπίνης πολὺ διαφορετικῆς ἐκείνης, ἥτις κατῴκει ἐκεῖ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἡ πρόοδος τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν παρέχει τὴν ἐλπίδα ὅτι ταχέως θὰ ἐπιχυθῇ φῶς καὶ ἐπὶ τῆς φυλῆς ταύτης».

ΑΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΩΓΜΟΥ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑι

Τὸ τελευταῖον δελτίον τοῦ «Κομιτάτου τῆς Διεθνοῦς Συμφιλιώσεως» περιέχει τὸ κείμενον τῆς προσφάτου συζητήσεως ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ διωγμοῦ τῆς θρησκείας ἐν Ρωσσίᾳ. Ὡσαύτως δημοσιεύει καὶ τὸ κείμενον τῆς διαμαρτυρίας τοῦ Πάπα Πίου τοῦ ΙΑ', ὡς καὶ τὸ κείμενον τοῦ σχετικοῦ διατάγματος τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως, οὕτως ὥστε διὰ τῶν τριῶν τούτων ἐγγράφων νὰ διασαφηνίζεται τὸ ζήτημα ὑφ' ὅλας του τὰς ἐπόψεις.

Ἐκ τούτου ἀποσπῶμεν ἐνδιαφέροντά τινα μέρη τῶν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Ἄνω Βουλῇ ἀγορεύσεων.

Εἰσηγητὴς τοῦ ζητήματος ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, ὅστις ἐξέθεσε μὲ πολλὴν ἐγκράτειαν λόγου τὰ κατὰ τὴν διαρρεύσασαν δωδεκαετίαν διενεργηθέντα ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως ἐναντίον τῆς θρησκείας—τὰ μέτρα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέφυγεν, ἐπιτεθεῖσα ἐν πρώτοις κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐν τέλει κατὰ πάσης μορφῆς θρησκείας, ἐπιδιώκουσα τὴν ἐκρίζωσιν, τὴν πλήρη ἐκμηδένισιν, τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος παρὰ τῷ Ρωσσικῷ λαῷ, ὡς ἀντιθέτου πρὸς τὰς βασικὰς ἀρχάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται τὸ Σοβιετικὸν σύστημα. Ὁ σεβ. πρωθιεράρχης, ἵνα προλάβῃ πᾶσαν τυχὸν ἀντίρρησιν πρὸς τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἀνέφερεν, ἐδήλωσεν εὐθὺς ὅτι παραλείπει τὰς φρικαλεότητας τῆς Ἐρυθρᾶς Ἐπαναστάσεως καὶ τὰς ἀνακοινώσεις ἰδιωτῶν καὶ ὅτι θὰ στηριχθῇ μόνον ἐπὶ τῶν γεγονότων τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν, ἐξ ἀξιοπίστων καὶ ὑπευθύνων πηγῶν βεβαιουμένων. Ὅπως δὲ ἐπιτύχῃ ἀπόλυτον ἀκρίβειαν, εἶπεν, συνειργάσθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετὰ τεσσάρων προσώπων, δύο ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν βαθεῖς γνῶσται τῶν ἐν Ρωσσίᾳ συμβάντων, οἱ δὲ ἄλλοι δύο, πολιτικοὶ ἄνδρες, γνωρίζοντες πῶς νὰ ἐκτιμήσωσι καὶ νὰ κρίνωσι κάθε εἴδησιν. Αἱ πληροφορίαι του προήρχοντο ἀπὸ διαφόρους ἀνεξαρτήτους ἀντιπροσώπους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς Κοινότητος τῶν Ἀναβαπτιστῶν καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς. Ἐπίσης προήρχοντο ἀπὸ ἐκθέσεις ὑπευθύνων αὐτοπτῶν μαρτύρων, νεωστὶ ἀφιχθέντων ἐκ Ρωσσίας, καὶ ἀπὸ διαφόρους ἐκκλήσεις πρὸς αὐτὸν ἀποσταλείσας ἐκ πάσης γωνίας τῆς Ρωσσίας.

Ὁ δὲ ὄγκος τῶν μαρτυριῶν τούτων ἀπεδείκνυε, πέρα πάσης ἀντιλογίας, τὸ γεγονός, ὅτι σήμερον ἀκόμη διεξάγεται ἐν Ρωσσίᾳ διωγμὸς τῆς θρησκείας μεμελετημένος, συστηματικὸς καὶ ἐπίμονος.

Τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἐτῶν ἀρκοῦν ὅπως βεβαιώσουν ὅτι κατεστρώθη πρόγραμμα ἐξοντώσεως ἐξωλέστατον ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, ἐπινοηθὲν ὑπὸ εὐφυῶν ἀνθρώπων καὶ μεθοδικῶς ἐφαρμοζόμενον διὰ μέσων ἀσφαλεστάτων. Ἡ κεφαλὴ τῆς ὀργανώσεως ταύτης, ἥτις καὶ ἀποτελεῖ τὴν πραγματικὴν καὶ ἑνιαίαν δύναμιν τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως, εἶναι ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπή, μὲ πρόεδρον τὸν Στάλιν, τὸν διάδοχον τοῦ Λενίν. Ἡ ὀλιγομελὴς αὕτη ἐπιτροπὴ διαθέτει ἴδιον στρατόν, χωριστὸν ἀπὸ τὸν Ἐρυθρὸν Στρατόν, ἕτοιμον δὲ εἰς πᾶν νεῦμα αὐτῆς νὰ ὁρμήσῃ μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα ὅπου ἂν διαταχθῇ. Ὑπὸ τὴν ὀλιγαρχικὴν ταύτην κεφαλήν, τάσσονται οἱ ὑπουργοί, ὑπηρέται καὶ οὗτοι, καὶ οἱ κατώτεροι λειτουργοὶ τῆς πολυπλόκου μηχανῆς. Τὰ δὲ βοηθητικὰ σώματα εἶναι αἱ πολυάριθμοι ἐπιτροπαὶ καὶ διάφορα σωματεῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Ἕνωσις τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας καὶ τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ σῶμα τῶν Προσκόπων τάγματα ἀρρένων καὶ θηλέων, κυρίως δὲ ἡ «Ἕνωσις τῶν Στρατευομένων Ἀθέων», ἥτις ἀριθμεῖ σήμερον 2500 μέλη, τελείως κατηρτισμένα διὰ τὸ φθοροποιόν των ἔργον, Τέλος, τὰ πάντα διαρκῶς ὑποδαυλίζει καὶ τροφοδοτεῖ ἡ μυστικὴ ὀργάνωσις τῆς κατασκοπείας, ἡ Ὀγκοῦ (ἡ ἄλλοτε λεγομένη Τσέκα).

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀπαριθμεῖ τινα τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ ἐκρίζωσις τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ Ρωσσικοῦ λαοῦ· τὰ κυριώτερα τῶν μέσων τούτων ἀποβλέπουν εἰς τὴν νέαν γενεάν, ἥτις ὡς ἐκ τούτου ἐπιμελῶς ἀνατρέφεται εἰς τὸν ὑλισμόν, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ σύμβολον καὶ τὴν οὐσίαν τῆς Σοβιετικῆς ἰδεολογίας. Παρατηρήσας ὅτι συνέπεσε κάποια αἰφνιδία μετρίασις τῶν κατὰ τῆς θρησκείας βιαιοτήτων τούτων, μὲ τὴν ἐξ Ἀγγλίας ἐκπεμφθεῖσαν παγκόσμιον πρόσκλησιν εἰς κοινὴν δέησιν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ρωσσίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος συνεπέρανεν ὅτι οἱ περὶ τὸν Στάλιν δὲν ἦσαν ὅλως ἀδιάφοροι πρὸς τὴν παγκόσμιον ἀποδοκιμασίαν, ἥτις ἐξεδηλώθη· ὡς δ' ἐκ τούτου ἐξέφρασε τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἔκκλησις πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Κυβέρνησιν διὰ μέσου τοῦ ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτοῦ ταύτης, ἐν τῇ ὁποίᾳ νὰ ζητῆται ἡ μετρίασίς τινων τῶν αὐστηροτάτων ὅρων τοῦ ἀντιθρησκευτικοῦ διωγμοῦ, χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῇ ἡ Σοβιετικὴ ἰδεολογία. Κυρίως δὲ ἀπέβλεπεν ἡ σύστασις αὕτη εἰς τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο τοῦ Σοβιετικοῦ διατάγματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκλείονται τοῦ εὐεργετήματος τῶν δελτίων τροφῆς καὶ σκέπης οἱ ἐμμένοντες εἰς τὰς θρησκευτικάς των πεποιθήσεις. Τὸ αὐτὸ ἄρθρον στερεῖ τοὺς τοιούτους καὶ τῶν πολιτικῶν των δικαιωμάτων, καὶ ἀποκλείει τὰ τέκνα των ἀπὸ τὰ σχολεῖα, ἐπὶ τῇ βάσει ἐρωτηματολογίου ἐγγράφου.

Δύο περιστατικὰ ἀνέφερεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὡς πρὸς τὰς ἐκβιαστικὰς μεθόδους τῶν Σοβιὲτ ἀπέναντι τῶν παιδίων. Μικρά τις κόρη γονέων ἐγνωσμένης εὐσεβείας ἔγραψε τὴν ἀπάντησίν της εἰς τὸ ἐρώτημα: «Προσεύχεσαι;» «Ὄχι», ἔγραψεν. Ἐρωτηθεῖσα διατὶ ἔγραψε τοῦτο ἀπήντησε: «Διότι θὰ μὲ διώξουν ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ἂν εἴπω ναί». Ἕτερον δὲ μικρὸν κοράσιον πτωχὸν καὶ πεινασμένον ἠρωτήθη: «Πεινᾷς;» Ἡ ἀπάντησις ἦτο: «Πεινῶ». «Κάμε λοιπὸν μίαν προσευχὴν εἰς τὸν Θεὸν νὰ σοῦ δώσῃ ψωμί». Ἡ μικρὰ προσηυχήθη ἀλλὰ φυσικὰ ἄνευ ἀμέσου ἀποτελέσματος. Τότε ἔφεραν ἐνώπιόν της τὴν εἰκόνα τοῦ Λενὶν καὶ

τῇ εἶπον: «Ζήτησε ψωμὶ ἀπὸ τὸν Λενίν», καὶ εὐθὺς ἕνα καλὸν τεμάχιον ἄρτου εὑρέθη εἰς τὰς χεῖράς της!

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐζήτησε μεταξὺ ἄλλων ὅπως ἐλευθερῶσιν ἐκ τῶν εἱρκτῶν τῆς Σιβηρίας οἱ λειτουργοὶ τῆς θρησκείας, οἱ φθίνοντες εἰς τὸ ψῦχος τῆς Ἀρκτώας ζώνης. Περαίνων τὴν ἀγόρευσίν του εἶπεν ὅτι φρονεῖ ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὰς παραστάσεις ταύτας ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν παγκοσμίων ἀρχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται τὸ συγκρότημα τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν τοῦ κόσμου, μετὰ τῶν ὁποίων ἀξιοῖ ἡ Ρωσσία νὰ διατελῇ εἰς φιλικὰς σχέσεις. Διότι ὁ νέος κόσμος, τὸν ὁποῖον ὀνειροπολεῖ ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις, δὲν θὰ εἶχεν ἀσφάλειαν οὔτε ἐσωτερικὴν οὔτε ἐξωτερικήν, ἐὰν μὴ εἶχεν ὡς βάσιν τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Τὴν ἀγόρευσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐπευφήμησαν θερμῶς τὰ μέλη τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων, τινὰ δὲ τῶν μελῶν συνηγόρησαν θερμῶς ὑπὲρ τῆς ἰδέας μιᾶς ἐκκλήσεως καθ' ὃν τρόπον προὐτάθη.

Ἀντίθετον ὡς πρὸς τοῦτο γνώμην ἐξέφερεν ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου λόρδος Πάρμουρ, ὅστις ὑπέδειξεν ὡς οὐσιώδη δυσκολίαν, τὴν ἔλλειψιν ἐπισήμων διπλωματικῶν ἐγγράφων βεβαιούντων τὴν πραγματικότητα τῶν πιέσεων, τὰς ὁποίας ἡ ἐπίσημος Κυβέρνησις τῆς Ρωσσίας ἐνεργεῖ κατὰ τῆς θρησκείας. Καὶ τοῦτο διότι ἡ διπλωματικὴ ὁδὸς εἶναι ἡ μόνη ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θὰ δυνηθῇ νὰ κάμῃ τοιαύτας παραστάσεις πρὸς Κυβέρνησιν, ἥτις ἐπὶ τοῦ παροντος διατελεῖ εἰς φιλικὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις.

Τὴν ἔνστασιν ταύτην κατέρριψαν ἄλλοι ἀγορηταί, ὑποδείξαντες ὅτι ὑπάρχει πληθὺς δηλώσεων ἐξ ἐπισήμων Ρωσσικῶν πηγῶν καὶ ἐκφράζοντες ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν μετὰ τῆς Ἀγγλίας «φιλικῶν» σχέσεων τῆς Σοβ. Κυβερνήσεως.

Ἡ συζήτησις ἔληξε δι' ἀποφάσεως ὅπως ζητηθῶσιν ἔγγραφα διπλωματικά, ἐπὶ τῶν ὁποίων νὰ στηριχθῇ ἓν διάβημα πρὸς τὴν Ρωσσικὴν Κυβέρνησιν.

ΚΛΕΩΝ

Διήγημα ἐκ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας τοῦ 3ου αἰῶνος μ. Χρ.

(συνέχεια)

Κεφ. Ε'.

Ὁ Κλέων ἐμβρόντητος ἐκ τῆς ἀνελπίστου ἐκβάσεως τῆς δοκιμασίας του, καθ' ἣν στιγμὴν εἶχεν ἐγκαταλείψει ἅπαξ διὰ παντὸς κάθε ἐλπίδα εὐτυχίας, δὲν ἠδυνήθη νὰ πιστεύσῃ κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦτο ἐλεύθερος, ὅτι οἱ ἐξαγοράσαντες αὐτὸν νέοι κύριοί του ἦσαν οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί του, καὶ ὅτι ἡ νέα του διαμονὴ θὰ ἦτο ἡ οἰκογένεια τῆς ἀγαπητῆς του ἀδελφῆς.

— «Ὄχι! ἀδελφή μου», ἀνεφώνησε, ζητῶν ν᾽ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴν περίπτυξιν τῆς Ἀλκμήνης, ἥτις, ἄναυδος ἐκ χαρᾶς καὶ συγκινήσεως, τὸν ἐκράτει σφιγκτὰ ἐνηγκαλισμένον. «Εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνω μαζύ σας. Ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ μὲ ταπεινώσῃ. Δὲν θέλω νὰ σᾶς συμπαρασύρω εἰς τὴν ταπείνωσίν μου!»

Ἡ ἀδελφή του, ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως, ἐνῷ ἔρρεον ἀκατάσχετα τὰ δάκρυα ἐπὶ τῶν παρειῶν της, τὸν ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρός, ἥτις ἔκαιε, τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸ δωμάτιον, τὸ ὁποῖον τῷ εἶχεν ἑτοιμάσει, καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ κατακλιθῇ, διὰ νὰ λάβῃ ὀλίγην ἀνάπαυσιν καὶ συνέλθῃ ἐκ τοῦ συγκλονισμοῦ. Ἐγονάτισε δὲ πλησίον τῆς κλίνης του καὶ προσηύχετο νοερῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μικρά της κόρη εἶχε πλησιάσει καὶ ἠθέλησε νὰ ἀσπασθῇ τὸν θεῖόν της· ἀλλ᾽ ἡ πληγὴ τοῦ μετώπου, ἥτις εἶχε κλείσει, ἤνοιξε πάλιν καὶ τὸ αἷμα ἤρχισε νὰ ρέῃ· ἔντρομος ἡ μικρὰ ἐφώναξε: —«Μητέρα! μητέρα! Τὸν ἐπλήγωσαν». Ἡ Ἀλκμήνη ἔσπευσε νὰ πράξῃ ὅ,τι ἦτο ἀναγκαῖον, ἀφοῦ δὲ ἔπλυνε καὶ ἐπέδεσε τὸ τραῦμα, ἀφῆκε τὴν μικρὰν πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ μετέβη νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν λοιπήν του περιποίησιν.

Αἱ θωπεῖαι καὶ αἱ ἀφελεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης τῆς μικρᾶς συνεκίνησαν τὸν Κλέωνα, διέλυσαν τὴν ὀδυνηρὰν πίεσιν, ἥτις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπεκάθητο ἐπὶ τῆς ψυχῆς του, καὶ ἐχαλάρωσαν τὴν νευρικήν του ὑπερέντασιν· σύγκίνησίς τις παρήγορος καὶ δάκρυα ἀνακουφίσεως ἔλυσαν τὴν προτέραν του ἀναισθησίαν. Ἡ ὑπερέντασις τοῦ πυρετοῦ κατεπραΰνθη καὶ ἐπῆλθεν ὕπνος.

Ἐν τούτοις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρέλθουν χωρὶς ἀντίκτυπον τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κλονισμοῦ, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποστῇ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ὁ Κλέων. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ νύκτας ἔμεινεν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ πυρετοῦ, μὲ παραλήρημα συχνόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλεγε πλεῖστα ὅσα ἀσυνάρτητα καὶ ἀνεξήγητα. Ἄλλοτε ὥρμα ἐκ τῆς κλίνης, ἔντρομος, παρακαλῶν καὶ καθικετεύων τοὺς παρόντας νὰ μὴ εἴπουν εἰς τὴν Μαΐαν τί τοῦ εἶχε συμβῇ. Ἄλλοτε πάλιν ἐζήτει νὰ τὴν ἴδῃ διὰ νὰ τῆς ἐξηγήσῃ ὅλα ὅσα συνέβησαν, διότι, ἔλεγε, αὐτὴ θὰ τὸν ἐννοοῦσεν. Ἐνίοτε πάλιν ἔβλεπεν ὀπτασίας οὐρανίου δόξης. Καὶ ἔλεγε: «Εἴπατε εἰς τὴν Μαΐαν ὅτι δὲν μετανοῶ δι᾽ ὅ,τι ἔπραξα. Ἀπέκτησα τὸν πολυτιμότατον ὅλων τῶν θησαυρῶν!»

Φέρων τὴν χεῖρα πρὸς τὸ ἔγκαυμα τῆς ἀτιμώσεως, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸ μέτωπόν του, ἔλεγε: «Μὴ φοβεῖσαι, Μαΐα. Εἶναι ὁ Σταυρὸς—τὸ σημεῖον τὸ ὁποῖον ἔλαβα ὅταν ἐβαπτίσθην. Δέχεσαι καὶ σὺ νὰ λάβῃς τὸ βάπτισμα τοῦτο;»

Καθ᾽ ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πυρετοῦ καὶ τοῦ παραληρήματος, ἡ Ἀλκμήνη παρέμεινε πλησίον τοῦ ἀγαπητοῦ της ἀδελφοῦ, προσεκτικὴ εἰς κάθε μεταβολὴν τῆς καταστάσεώς του, καὶ παρακολουθοῦσα μὲ ἀπερίγραπτον πόνον τὰς περιπλανήσεις τοῦ πνεύματός του ἀνὰ τὰ ἔτη τῆς μακρᾶς περιόδου, ἥτις τοὺς ἐχώριζεν ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ τὸν ὡραῖον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὁποῖον τώρα συνέχεε μὲ τὴν Οὐρανίαν Πατρίδα, «ὅπου»,—ἔλεγε—«δὲν ὑπάρχει λύπη, πόνος ἢ στεναγμός, διότι εἶναι ἡ αἰωνία πατρίς, ἡ πόλις τῆς ὁποίας τὰ θεμέλια δὲν διασαλεύονται, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ».

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ μαρτύριον τῆς ὑπερδιεγέρσεως καὶ τοῦ πυρετοῦ ἔλαβε τέλος. Ὕπνος γλυκὺς καὶ ζωογόνος διεδέχθη τὴν νευρικὴν διαταραχὴν καὶ ἀπέδωκε δύναμιν εἰς τὸν ἐξηντλημένον ὀργανισμὸν καὶ διαύγειαν εἰς τὴν καταπονη-

θεῖσαν διάνοιαν τοῦ ἀσθενοῦς. Μὲ τὴν ἐπάνοδον δὲ εἰς τὴν ὁμαλὴν κατάστασιν κατενόησε διὰ πρώτην φορὰν ὁ Κλέων πόσον ἦτο μεγάλη ἡ θυσία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιτελέσει, ἀλλὰ καὶ πόσον ἦσαν πολύτιμα τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς θυσίας του εἶχε κατακτήσει. Ὅταν δὲ προσήλωνε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς ἠρέμου καὶ γλυκείας φυσιογνωμίας τῆς ἀδελφῆς του, διέκρινε τὴν βαθεῖαν γαλήνην, ἥτις ἐβασίλευεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς της καὶ ἔφθανεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ τελεία ὑπομονὴ εἶναι ὁ καρπὸς τῶν δοκιμασιῶν.

*
* *

— «Ἔκαμα ἕνα ἀτελεύτητον ὕπνον, ἀδελφή μου», εἶπε μίαν ἡμέραν εἰς τὴν Ἀλκμήνην. «Εἶδα ἕνα ὄνειρον πολὺ μακρόν, πολὺ ταραγμένον. Καὶ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα σὺ μὲ ἐφύλαξες καὶ μὲ ἐπεριποιήθης ὡς μία τρυφερὰ μητέρα».

— «Καὶ δὲν ὑπῆρξα ἄλλοτε μητέρα σου, ἀδελφέ μου;» ἀπεκρίθη ἡ Ἀλκμήνη, ἀναμιμνησκομένη τῆς βρεφικῆς του ἡλικίας, εἰς τὴν μακρυνὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα. «Ἀλλὰ δὲν εἶμαι μόνον ἐγὼ ποὺ σὲ ἀγαπῶ. Ὅλοι οἱ ἀδελφοί μας σὲ ἀγαποῦν. Εἴμεθα ὅλοι ἓν σῶμα ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ μας, τὸ σῶμα αὐτὸ δὲν δύναται νὰ διασπασθῇ. Ὅταν πάσχῃ ἓν μέλος, συμπάσχουν μὲ αὐτὸ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη. Ἡ χαρὰ τοῦ ἑνὸς εἶναι ἡ χαρὰ ὅλων μαζῆ.»....

Ἐφ᾽ ὅσον παρήρχοντο αἱ ἡμέραι τῆς ἀναρρώσεως τοῦ Κλέωνος καὶ ἐστερεοῦτο ἡ ὑγεία του, ἡ Ἀλκμήνη ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν βολιδοσκοπήσῃ ὡς πρὸς τὴν Μαΐαν, ἅμα δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον φόβος νέου συγκλονισμοῦ δι᾽ αὐτόν. Μὲ ἀνακούφισιν δὲ ὁ Κλέων, εὐγνώμων καὶ συναισθανόμενος τὴν βαθεῖαν συμπάθειαν τῆς ἀδελφῆς του, ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὴν ὅλην τὴν ἀφήγησιν τῆς ζωῆς του, ἀφ᾽ ἧς στιγμῆς προσελήφθη εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Γαΐου Σερτωρίου ὡς θετὸς υἱός, τὰ αἰσθήματά του πρὸς τὴν γλυκυτάτην μνηστήν του καὶ τὰς σπαρακτικὰς περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρισθῇ τοῦ εὐεργέτου του. Ἐζωγράφισε τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἀθῴαν ψυχὴν τῆς Μαΐας, τῆς ὁποίας τὴν πιστὴν καρδίαν ἠναγκάσθη νὰ πλήξῃ τόσον τρομερά, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ τὴν διαβεβαιώσῃ περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του. Εἶπε δὲ καὶ τοὺς λόγους τῆς πρὸς τὸν Γάϊον Σερτώριον εὐγνωμοσύνης καὶ λεπτότητος, οἱ ὁποῖοι τὸν ἠμπόδισαν νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὴν Μαΐαν καὶ τοῦ ἐπέβαλλον σιωπήν, ἥτις θὰ ἐδικαιολόγει κάθε φόβον καὶ ὑπόνοιαν ἐν τῇ ψυχῇ τῆς νεάνιδος.

Ἡ ἐξομολόγησις αὕτη ὑπῆρξε μεγάλη ἀνακούφισις διὰ τὸν Κλέωνα. Μεγάλην δὲ παρηγορίαν τοῦ ἔφερεν ἡ διαβεβαίωσις τῆς συμπαθείας τῆς ἀδελφῆς του, ἥτις τοῦ λοιποῦ θὰ ἥνωνε τὰς δεήσεις της ὑπὲρ τῆς Μαΐας καὶ τοῦ Γαΐου Σερτωρίου πρὸς τὰς τοῦ ἀδελφοῦ της. Μεγίστην ἐπίσης παρηγορίαν τοῦ ἔφερεν ἡ ὑπόσχεσις τῆς Ἀλκμήνης, ὅτι ἤθελε προσπαθήσει νὰ ἦναι ἐνήμερος τῶν ἀποβλεπόντων εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Γαΐου Σερτωρίου, καὶ νὰ μὴ χάσῃ τὴν ἐπαφήν της μετὰ τῆς Μαΐας.

*
* *

Ὑπάρχουν, εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, πάμπολλαι ὑποσχέσεις καὶ δηλώσεις, αἱ ὁποῖαι, θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἦσαν γεγραμμέναι μὲ ἀόρατον τινὰ μελάνην, ἥτις χρειά-

ζεται νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸ πῦρ τῆς δοκιμασίας, ὅπως ἀναλάμψουν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πιστοῦ. Ἦτο πεπρωμένον ὁ Κλέων νὰ λάβῃ πεῖραν τοῦ πολυτίμου τούτου φαινομένου — νὰ ἀνακαλύπτῃ ὁλοὲν νέους θησαυροὺς πνευματικούς, τοὺς ὁποίους μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀντελαμβάνετο συγκεχυμένως καὶ ἀμυδρῶς, ἤδη δὲ κατενόει πλήρως καὶ οἰκειοποιεῖτο ὡς ἀναφαίρετόν του κτῆμα καὶ κληρονομίαν.

Τὸ ἔνδοξον μέλλον, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ὑπεσχέθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του, ἐγένετο ἤδη ἰδικόν του. Αἱ ἀόρατοι ἀλλ' αἰώνιοι πραγματικότητες, εἰς τὰς ὁποίας ἀποβλέπει ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν, καθίστων ἀμυδρὰς πλέον καὶ ματαίας τὰς ἐφημέρους δόξας τοῦ κόσμου. Ἡ δὲ ταπεινοτάτη θέσις ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Θεοῦ τῷ ἐφαίνετο προτιμοτέρα ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους βαθμοὺς τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε ***Παράκλητον*** ὁ Κύριος, εἰσχωρῆσαν εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν του, τὴν μὲν διάνοιαν καθίστα ὁσημέραι διαυγεστέραν, τὴν δὲ καρδίαν ἐπαρηγόρει. Τὸ Πνεῦμα ἐκεῖνο ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του καὶ τῷ ἡρμήνευε τὰς θείας ταύτας ἀληθείας καὶ ὑποσχέσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του. Αὐτὸ ὑπηγόρευσεν ἐν τῇ ψυχῇ του τοὺς ἀνεκλαλήτους ἐκείνους πόθους καὶ στεναγμούς, τοὺς ὁποίους ἡ γλῶσσα δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναπληροῦν ὅσα ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῷ περιωρισμένῳ μέτρῳ τῆς πίστεως καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης του δὲν δύναται οὔτε σαφῶς νὰ διατυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν του, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ ἀρθρώσῃ,

Ὅλαι αὐταὶ αἱ εὐεργετικαὶ ἐπιρροαί, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ τοῦ μειλιχίου καὶ ἀξιεράστου χαρακτῆρος τῆς ἀδελφῆς του καὶ ὁ σοβαρὸς καὶ εἰλικρινὴς χαρακτὴρ τοῦ γαμβροῦ του, ὅστις ἦτο αὐστηρὸς διὰ τὸν ἑαυτόν του, διὰ δὲ τοὺς ἄλλους ἐπιεικής,—ἐπέδρων ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ Κλέωνος, δίδουσαι τόνωσιν καὶ ζωογονοῦσαι τὰς δυνάμεις του.

Δὲν ἦτο ξένη πρὸς τὴν βελτίωσίν του οὔτε καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς οἰκογενειακῆς διαχύσεως, τῆς εὐτυχίας, τῆς ἀφελοῦς ἐκφράσεως τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης τῶν μικρῶν του ἀνεψιῶν καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἀφοσιώσεως τοῦ πρωτοτόκου Διοσκούρου, τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ του Ἰσίδωρος ἀπεκάλει «διάκονόν του».

Ἐξ ἄλλου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ἀσμένως ἐτίμα τὸν Κλέωνα ὡς μαθητὴν τοῦ Χριστοῦ τὰ πάντα ἐγκαταλιπόντα χάριν τοῦ Σωτῆρός του. Ναὶ μέν, ὁ Χριστιανισμὸς δὲν διήνυε τότε τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶχεν εἰσέτι κατατμηθῆ εἰς διαιρέσεις, οὔτε ἀφομοιωθῆ πρὸς τὰς παραδόσεις τῶν Ἐθνικῶν, ὡς ἔγινε βραδύτερον, κατὰ τὴν περίοδον τῆς φαινομενικῆς ὑψίστης της εὐημερίας. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐβασίλευε τότε ἡ Χριστιανικὴ ἀδελφοσύνη. Οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι Χριστιανοὶ ἔλαμπον ὡς φωστῆρες ἐν μέσῳ τῆς εἰδωλολατρικῆς κοινωνίας, ἐπιβεβαιοῦντες τὴν πίστιν των διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀδόλου ἀγάπης των καὶ τῆς θαρραλέας των αὐτοθυσίας.

Ἡ προσοχὴ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς τὸν Κλέωνα, ὡς εἰς νέον μάρτυρα ὑπὲρ τῆς πίστεως. Ἡ δὲ τοιαύτη ἐκδήλωσις τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ θαυμασμοῦ δὲν ἦτο καὶ ἀκίνδυνος διὰ ἕνα νέον μαθητήν, μόλις εἰσελθόντα εἰς τὴν Ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ.

(ἀκολουθεῖ)